

Risiko- og kapitalstyring 3. kvartal 2012

SpareBank 1 SR-Bank

SpareBank
SR-BANK

Innledning

Dokumentet er utarbeidet for å gi markedet best mulig informasjon om SpareBank 1 SR-Bank sin risiko- og kapitalstyring. Det er i tillegg ment å dekke kravene som er satt til offentliggjøring av risikoinformasjon etter "Forskrift om kapitalkrav".

Konsernets informasjonsstrategi vektlegger en utstrakt dialog med ulike interessegrupper der åpenhet, forutsigbarhet og gjennomsiktighet settes i fokus. Informasjonen skal være korrekt, relevant og tidsriktig om konsernets utvikling og resultater, og skal sørge for at konsernets ulike interessegrupper kan holde seg løpende orientert og skape tillit overfor investormarkedet.

Dokumentet oppdateres årlig, med unntak av kapitlet om risikoeksponering for SpareBank 1 SR-Bank som oppdateres hvert kvartal. I tillegg oppdateres informasjonen om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital kvartalsvis.

1. PILAR 2: KONSERNETS INTERNE RISIKO- OG KAPITALVURDERINGSPROSESS.....	4
1.1 FORMÅL MED RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 SR-BANK	4
1.2 OVERORDNET RISIKOEKSPONERING FOR SPAREBANK 1 SR-BANK.....	4
1.3 KREDITTRISIKO	6
1.4 MARKEDSRISIKO	27
1.5 OPERASJONELL RISIKO	29
1.6 LIKVIDITETSRISIKO	31
1.7 EIERRISIKO.....	33
1.8 FORRETNINGSRISIKO	34
1.9 OMDØMMERISIKO.....	35
1.10 STRATEGISK RISIKO.....	35
1.11 COMPLIANCE RISIKO (ETTERLEVELSE)	35
2. PILAR 3: DETALJINFORMASJON REGULATORISK KAPITALDEKNING	37
2.1 KONSOLIDERING	37
2.2 ANSVARLIG KAPITAL.....	39
2.3 KREDITTRISIKO - GENERELT OM KREDITTRISIKO, MISLIGHOLD OG VERDIFALL.....	41
2.3.1 <i>Porteføljeinformasjon basert på regulatoriske beregninger</i>	41
2.3.2 <i>Minimumskrav til ansvarlig kapital</i>	47
2.4 MARKEDSRISIKO	48
2.4.1 <i>Porteføljeinformasjon - langsiktige plasseringer</i>	48
2.4.2 <i>Minimumskrav til ansvarlig kapital</i>	50
2.5 OPERASJONELL RISIKO	50

1. PILAR 2: KONSERNETS INTERNE RISIKO- OG KAPITALVURDERINGSPROSESS

1.1 Formål med risiko- og kapitalstyring i SpareBank 1 SR-Bank

Kjernevirksomheten til banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. Konsernet bruker derfor betydelige ressurser på å videreutvikle risikostyringssystemer og prosesser i tråd med ledende internasjonal praksis.

Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 SR-Bank skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og samtidig sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen
- Å tilstrebe en optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatte forretningsstrategi
- Å unngå at uventede enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad
- Utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter

1.2 Overordnet risikoeksponering for SpareBank 1 SR-Bank

SpareBank 1 SR-Bank skal ha en moderat risikoprofil, der heller ingen enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i vesentlig grad. Den samlede risikoeksponeringen til SpareBank 1 SR-Bank vurderes som moderat.

Konjunkturutviklingen i Rogaland viser at veksten nærmer seg samme nivå som i 2008 før finanskrisen¹. Den høye veksten gir imidlertid utfordringer i form av mangel på kvalifisert arbeidskraft, samferdselsutfordringer og mangel på boliger. I tillegg er det usikkerhet med hensyn på hvordan en eurokrise og statsgjeldkrise i enkelte land vil påvirke den norske økonomien. Samtidig er det sterk vekst i oljeinvesteringene og nye store oljefunn i Nordsjøen i 2011 vil bidra til å øke aktiviteten innen oljerelatert virksomhet. Det høye aktivitetsnivået har utløst en del feltutbygginger samtidig som det er høy oppgraderingsaktivitet på mange felt på norsk sokkel.

Den samlede risikoeksponeringen til SpareBank 1 SR-Bank er moderat. Kjernekapitaldekningen for SpareBank 1 SR-Bank er ved utgangen av 3. kvartal 2012 på 11,5 prosent. Ren kjernekapitaldekning er på 9,4 prosent i samme periode. SpareBank 1 SR-Bank har en solid finansiell stilling og en ledende posisjon i landets sterke vekstregion.

SpareBank 1 SR-Bank vurderer å ha en forsvarlig likviditetsbuffer.

Kredittrisiko står for en betydelig del av konsernets risiko. Kredittkvaliteten i SpareBank 1 SR-Bank sin portefølje er god og har vært stabil siste år. SpareBank 1 SR-Bank har en diversifisert portefølje. Personmarkedet utgjør 65 prosent av den totale utlånseksponeringen til SpareBank 1 SR-Bank som hovedsakelig består av godt sikrede boliglån. Konsernets største bransjemessige konsentrasjon er rettet mot næringseiendom som utgjør ca 10 prosent av den samlede utlånsporteføljen (EAD) inkludert personmarkedet. Eiendomsporteføljen knyttet til utleie består i hovedsak av langsiktige leiekontrakter med finansielt solide leietakere.

¹ Konjunkturbarometeret for Rogaland 4. kvartal 2011.

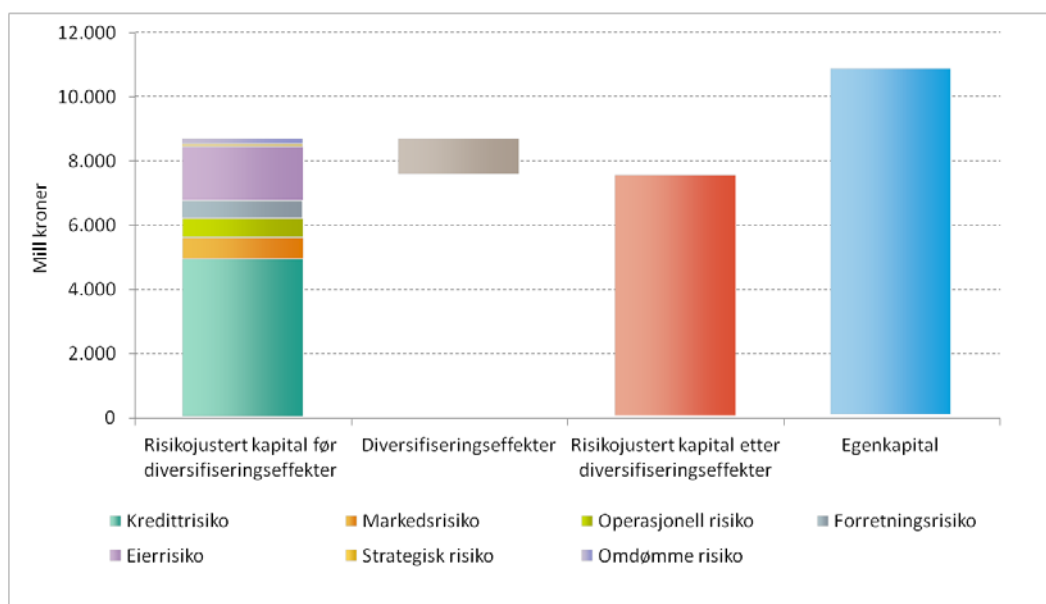
De siste årenes turbulens i finansmarkedene har gitt økt bransjefokus på operasjonell risiko. Bransjeerfaring viser at menneskelige feil/ utilstrekkelig kompetanse ofte er en medvirkende årsak til at det oppstår tap innenfor utlånsområdet. Eksempelvis kan manglende oppfølging av lånevilkår eller negative hendelser hos kunder medføre at man kommer for sent inn i kredittsikringsprosessen, og feilvurdering eller feilregistrering av sikkerheter kan føre til større tap ved mislighold. SpareBank 1 SR-Bank evaluerer derfor systematisk alle vesentlige tap fra utlånsområdet for å vurdere om deler av tapene kan tilskrives operasjonell risiko, og om det er mulig å forbedre arbeidsprosessene på de områder hvor tap fra operasjonell risiko oppstår.

Viktige områder for compliance er å følge opp at krav som gjelder konsernets virksomhet kartlegges, implementeres og etterleves. EUs målbeviste arbeid med å fullharmonisere regelverket innenfor EU/EØS-området medfører nye reguleringer som konsernet må tilpasse seg. Høye regulatoriske krav knyttet til konsernets virksomhet (konsesjoner, corporate governance), medfører økt omfang og stiller store krav til oppfølging av etterlevelsen.

Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har konsernet fastsatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,97 prosent av mulige uventede tap.²

Figuren nedenfor viser sammensetningen og behovet for risikojustert kapital pr 3. kvartal 2012. I tillegg viser figuren nødvendig risikojustert kapital etter diversifiseringseffekter målt opp mot tilgjengelig risikokapital.

Figur 1: Sammensetning og behov for risikojustert kapital

Risikojustert kapital er beregnet til 7,6 mrd kroner etter diversifiseringseffekter. Tilgjengelig risikokapital for konsernet er 10,9 mrd kroner. Bufferkapitalen er dermed på ca 3,3 mrd kroner. I tillegg har konsernet ansvarlige lån på 1,5 mrd kroner som en ekstra tilleggsbuffer utover dette.

Kredittrisiko står for 57 prosent av det totale risikobildet målt etter risikojustert kapital. Etter kredittrisiko utgjør eierrisikoen den største risikokategorien med 19 prosent.

² For eierrisikoen i SpareBank 1 Gruppen er det valgt et konfidensnivå på 99,5 prosent som følge av at risikoen i stor grad består av forsikringsrisiko med en annen tapsfordeling. Et konfidensnivå på 99,5 prosent for forsikringsrisiko er i tråd med det internasjonale Solvency II-regelverket.

1.3 Kredittrisiko

På de følgende sider fremkommer utfyllende informasjon om SpareBank 1 SR-Banks kredittrisikoeksponering ved utgangen av 3. kvartal 2012. Alle figurer og tall gjelder for morbank og inkluderer porteføljer overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS dersom ikke annet er spesifikt nevnt.

SpareBank 1 SR-Bank eier 34,4 prosent av SpareBank 1 Boligkreditt AS. Dette er et kredittforetak med status som selvstendig juridisk enhet som primært er opprettet for å sikre konsernet en stabil og konkurransedyktig funding. SpareBank 1 SR-Bank er en av flere aksjonærer, og som aksjonær har konsernet en eierandel i SpareBank 1 Boligkreditt AS som over tid skal være i samsvar med konsernets andel av overført portefølje.

Når lån overføres fra konsernet til SpareBank 1 Boligkreditt AS vil SpareBank 1 SR-Bank fremdeles foreta forvaltningen av disse (operasjonell håndtering av kundeforespørsler, oppfølging etc.). SpareBank 1 SR-Bank har også en rett til å ta tilbake lån dersom mislighold oppstår. Konsernet har på bakgrunn av dette valgt å inkludere overført portefølje til SpareBank 1 Boligkreditt AS ved oppfølging og rapportering av konsernets kredittrisiko.

Samlet overførsel til SpareBank 1 Boligkreditt AS utgjør ved utgangen av 3. kvartal 2012 en utlånseksponering (EAD) på 59,4 mrd kroner. Dette representerer et faktisk trukket utlånsvolum på 51,1 mrd kroner. Kvaliteten på denne delen av porteføljen er meget god, med lav misligholds-sannsynlighet og høy sikkerhetsdekning.

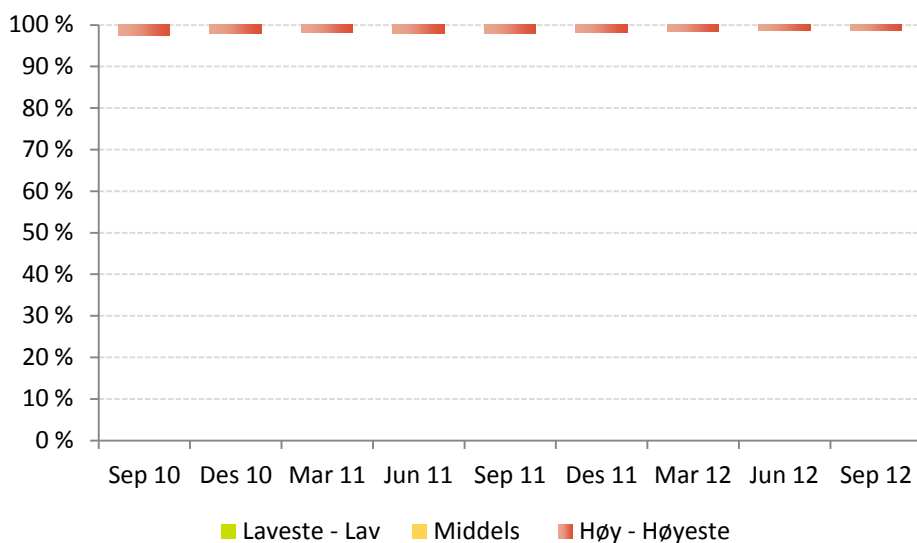
Kredittporteføljen i datterselskapet SpareBank 1 SR-Finans er ikke inkludert i porteføljeoversiktene nedenfor. Dette skyldes at konsernets kredittmodeller ennå ikke er fullt ut implementert på disse porteføljene. Kredittporteføljen til SpareBank 1 SR-Finans utgjør ca 3 prosent av konsernets samlede utlånseksponering. SpareBank 1 SR-Finans har i utgangspunktet en større andel marginalfinansiering (kjøretøy, driftsutstyr etc.) enn hva som er tilfellet i konsernet for øvrig. Dette innebærer at den iboende kredittrisikoen normalt vil være noe høyere i SpareBank 1 SR-Finans enn i morbanken.

SpareBank 1 SR-Bank konsernet

I avsnittene nedenfor gis det en nærmere vurdering av porteføljekvaliteten og porteføljeutviklingen for utlånsporteføljen i SpareBank 1 SR-Bank ved utgangen av 3. kvartal 2012.

Figuren nedenfor oppsummerer den risikomessige utviklingen i porteføljen ved utgangen av 3. kvartal 2012.

Figur 2: Utviklingen i SpareBank 1 SR-Banks portefølje

Figur 2 viser at konsernet har en moderat risikoprofil, og at denne er blitt ytterligere forbedret det siste året. Et vedvarende lavt rentenivå bidrar til høyt aktivitetsnivå og lav arbeidsledighet. Disse utviklingstrekkene bidrar, sammen med et kontinuerlig internt fokus på risikoreducerende tiltak, til at den gode kredittkvaliteten i konsernets portefølje opprettholdes.

92,6 prosent av utlånseksponeringen tilfredsstiller kriteriene for lav/laveste risiko. Forventet tap (langsiktig utfall) i denne delen av porteføljen er på 0,04 prosent. Eksponeringen mot høy/høyeste risiko utgjør 1,4 prosent av utlånseksponeringen. Forventet tap (langsiktig utfall) i denne delen av porteføljen er på 4,1 prosent.

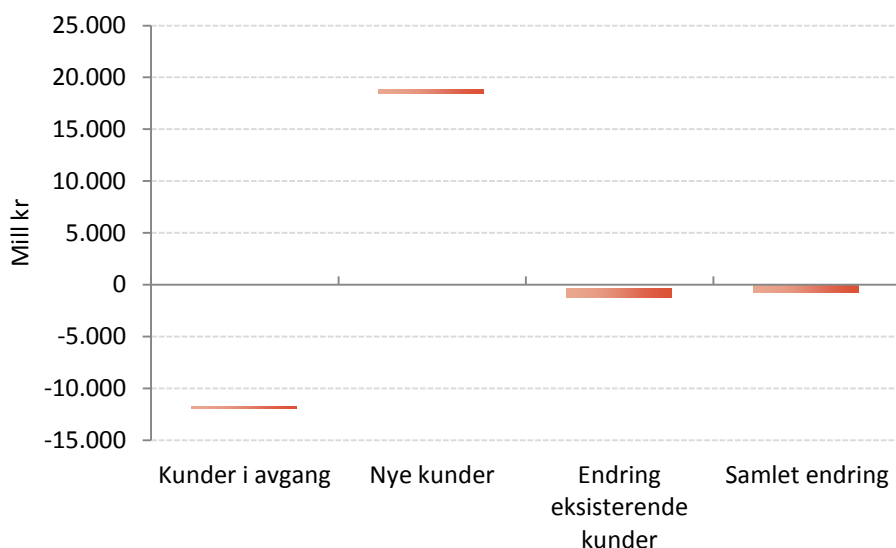
I løpet av de siste 12 måneder har andelen av utlånseksponering i lav/ laveste risiko økt med 0,9 prosentpoeng, mens andelen av utlånseksponering i middels og høy/høyeste risiko er redusert med henholdsvis 0,3 og 0,6 prosentpoeng.

Denne endringen i porteføljekvalitet gjennom året kan forklares ut fra tre ulike forhold:

- Kunder i avgang: Innvilget finansiering er innfridd
- Nye kunder: Innvilgelse av finansiering til nye kunder
- Endring eksisterende kunder: Endringer i innvilget finansiering som følge av nedbetalinger/opplåning eller som følge av endret risikogruppe

På basis av ovenstående inndeling viser figur 3 nedenfor hovedårsakene til endringen i SpareBank 1 SR-Banks portefølje ved utgangen av 3. kvartal 2012.

Figur 3: Migrering i SpareBank 1 SR-Banks portefølje siste 12 måneder

Figur 3 viser at hovedparten av engasjementer mot nye kunder klassifiseres som laveste/lav risiko, og at volumet i denne gruppen er større enn avgangen. Figuren viser også at konsernet har hatt en større tilgang av kunder i middels risiko enn hva avgangen har vært. Samtidig er det en positiv utvikling i den eksisterende kundemassen, der utlånseksponeringen i høy/ høyeste risiko er redusert.

Når kredittrisikoen i en portefølje skal vurderes er det også viktig å ha et forhold til eventuelle konsentrasjonsrisikoer i porteføljen. Konsentrasjonsrisiko er den risiko som oppstår ved opphopning av eksponering mot en enkelt kunde, bransje eller geografisk område.

SpareBank 1 SR-Bank har betydelig fokus på konsentrasjonsrisiko. For å sikre en diversifisert portefølje er det etablert egne kredittstrategiske rammer for konsentrasjonsrisiko som setter begrensninger ikke bare knyttet til eksponering, men også til risikoprofil på porteføljenivå, og for ulike bransjer og enkeltkunder. Finansinstitusjoner er i tillegg underlagt regulatoriske krav som begrenser konsentrasjonsrisikoen knyttet til henholdsvis store enkeltkunder isolert og til opphopning av store enkeltkunder samlet.

Utviklingen i konsentrasjonsrisiko følges løpende, og i de påfølgende avsnitt gis det en nærmere vurdering av den enkelte type konsentrasjonsrisiko:

- Konsentrasjon større tapspotensialer³
- Bransjekonsentrasjon
- Geografisk konsentrasjon

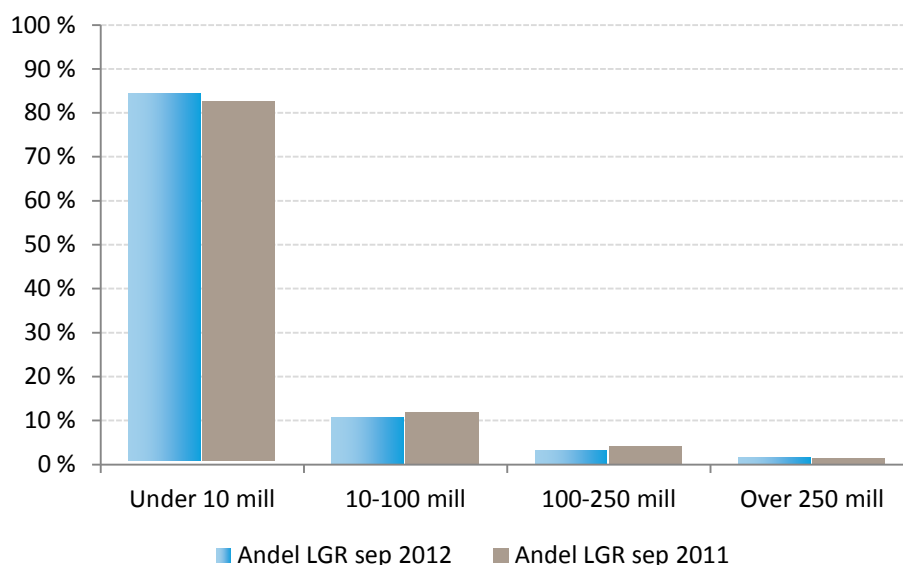
Konsentrasjon større tapspotensialer

SpareBank 1 SR-Bank vurderer risikoen ved konsentrasjoner omkring engasjementer med større tapspotensialer som den vesentligste konsentrasjonsrisikoen.

Figuren nedenfor viser fordelingen av engasjement etter tapspotensial (LGR)

³ Konsentrasjon større tapspotensialer er definert som selskap med et potensielt tap i en nedgangskonjunktur på over 100 mill kroner (Loss given realisation (LGR) > 100 mill kroner).

Figur 4: SpareBank 1 SR-Bank sin portefølje fordelt på LGR

Konsernet har ved utgangen av 3. kvartal 2012 til sammen 26 engasjementer med tapspotensial over 100 mill kroner. Disse engasjementene utgjør mindre enn 5 prosent av samlet utlånseksponering. Kvaliteten på denne delen av porteføljen er god, og misligholdssannsynligheten er lavere enn gjennomsnittet for bedriftsmarkedsengasjementene for øvrig.

Ved utgangen av 3. kvartal 2012 er det 117 engasjementer med mellomstort tapspotensial (LGR over 25 mill kroner), og disse står for totalt 11,6 prosent av samlet utlånseksponering.

Det finnes ingen internasjonalt anerkjent og presis metode for å beregne konsentrasjonsrisiko for større tapspotensialer. Konsernet har valgt å bruke *Granularity Adjustment (GA)*⁴ som simuleringsmetodikk for å belyse konsentrasjonsrisikoen for større engasjement. Beregningene viser at konsentrasjonsrisikoen beregnet etter denne metoden utgjør et påslag på 187 mill kroner (ca 6 prosent) på risikojustert kapital. Kvaliteten i denne del av porteføljen målt ved misligholdssannsynlighet er også vesentlig bedre enn for gjennomsnittet av bedriftsmarkedsporteføljen for øvrig. Dette indikerer at konsentrasjonsrisikoen er begrenset.

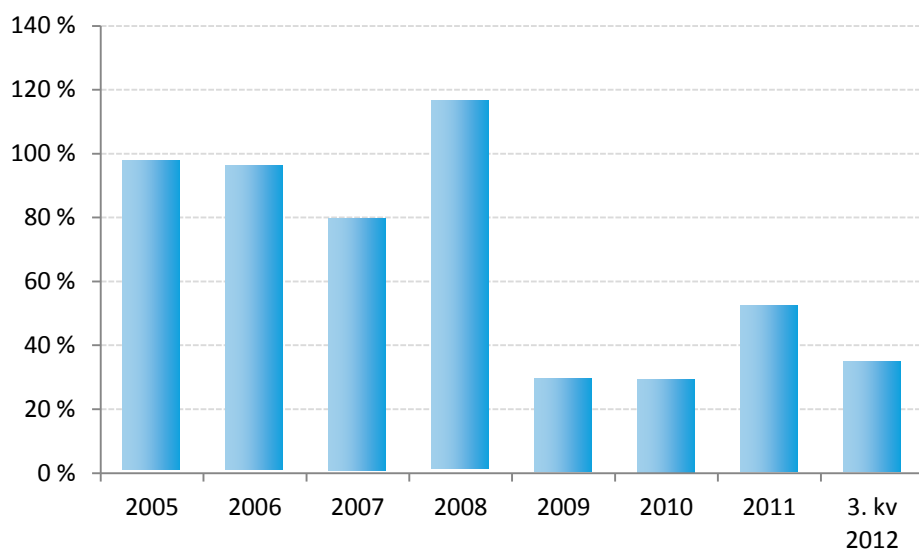
Det foretas også en myndighetspålagt rapportering av store engasjement i henhold til Forskrift om kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjementer. Denne rapporteringen foretas kvartalsvis til Finanstilsynet, Norges Bank og Sikringsfondet. Forskriften fastslår at alle engasjementer som utgjør mer enn 10 prosent av ansvarlig kapital skal innrapporteres og grensen for største enkeltengasjement er 25 prosent av ansvarlig kapital.

Forskriften fastslår at grensene for høyeste samlede engasjement med en enkelt motpart også gjelder for engasjementer med to eller flere motparter når bestemmende innflytelse eller økonomiske forbindelser mellom disse er slik at økonomiske vansker hos den ene sannsynligvis vil medføre betalingsvanskeligheter for den eller de andre.

Figuren nedenfor viser hvor stor andel summen av disse engasjementene utgjør i forhold til ansvarlig kapital.

⁴ *Granularity Adjustment (GA)* er en metodikk som benyttes blant annet av enkelte større internasjonale banker.

Figur 5: Rapportering i henhold til Forskrift store engasjementer

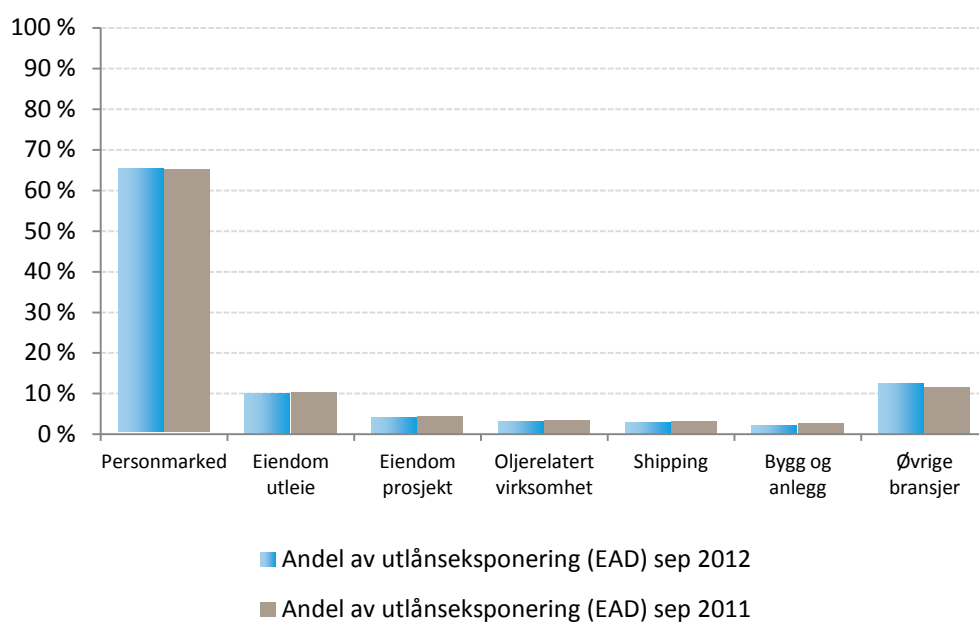
Ved utgangen av 3. kvartal 2012 har SpareBank 1 SR-Bank en netto ansvarlig kapital på 12.798 mill kroner. Dermed må alle engasjementer over 1.280 mill kroner rapporteres etter forskriften. Dette innebærer rapportering av 5 engasjementer som samlet utgjør 35,1 prosent av ansvarlig kapital. Til sammenligning ble det ved utgangen av 2. kvartal 2012 rapportert 5 engasjementer som samlet utgjorde 35,7 prosent av ansvarlig kapital.

En annen type konsentrasjonsrisiko som konsernet også har et aktivt forhold til er bransjekonsentrasjon.

Bransjekonsentrasjon

Figuren nedenfor viser SpareBank 1 SR-Bank sin portefølje (EAD) fordelt på de ulike bransjene/segmentene.

Figur 6: SpareBank 1 SR-Banks portefølje fordelt på bransjer

Figur 6 viser at personmarkedet utgjør rundt 65 prosent av den samlede porteføljen målt etter utlånseksponering. Kvaliteten i personmarkedsporteføljen vurderes som meget god. Det meste av porteføljen har meget lav misligholdssannsynlighet og er gitt med sikkerhet i fast eiendom. Inntjeningen fra personmarkedet er god og har gitt meget lave tap over tid.

Størst konsentrasjon, bortsett fra personmarked, er det for bransjen eiendom utleie som utgjør 10,1 prosent av samlet utlånseksponering. De andre bransjene har enkeltvis inntil 4,1 prosent av samlet utlånseksponering. Figuren ovenfor viser at SpareBank 1 SR-Bank har en begrenset bransjemessig konsentrasjon.

Konsernets portefølje innenfor eiendomssegmentet består av bygg for utleie, oppføring av bolig- og næringsprosjekter samt finansiering av tomteområder for fremtidig utbygging. Eiendomsporteføljen knyttet til utleie består i hovedsak av sentralt beliggende eiendommer med langsiktige leiekontrakter og solide leietakere, og en stor del av denne porteføljen er rentesikret. Ved finansiering av boligbygging stilles det normalt krav om minimum 70 prosent forhåndssalg. Det er kun en mindre del av porteføljen som gjelder finansiering av tomteområder, og den vesentlige delen av disse er ferdig regulert.

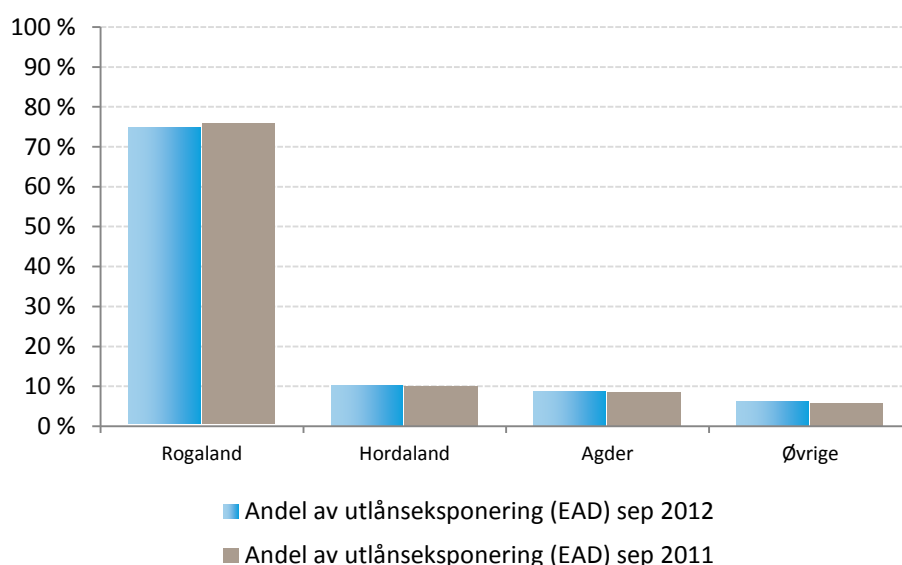
Det er fastsatt særskilte kredittstrategiske rammer for maksimal andel av risikojustert kapital bundet opp i en enkelt bransje. Dette bidrar til en diversifisert portefølje der bransjekonsentrasjonen er begrenset.

Særskilte beregninger ved hjelp av Herfindahl – Hirschman Indeks (HHI), som brukes for å beregne konsentrasjonsrisiko for bransje, viser at konsentrasjonsrisikoen beregnet etter denne metoden utgjør et påslag på 40 mill kroner (ca 1 prosent) på risikojustert kapital. Dette bekrefter at bransjekonsentrasjonsrisikoen i porteføljen er meget begrenset. Basert på dette vurderer SpareBank 1 SR-Bank at det ikke er behov for et særskilt tillegg på risikojustert kapital.

Geografisk konsentrasjon

Figur 7 nedenfor viser porteføljen fordelt på geografiske områder.

Figur 7: SpareBank 1 SR-Banks portefølje fordelt på geografiske områder

Figuren viser at 75 prosent av den samlede utlånseksponeringen er knyttet til kunder i Rogaland, mens den resterende porteføljen er fordelt mellom kunder i henholdsvis Agder, Hordaland og øvrige fylker.

Andelen av utlånseksponeringen knyttet til Rogaland er relativt stabil, men det forventes en ytterligere geografisk diversifisering i de kommende årene som følge av satsningen i Agder og Hordaland.

SpareBank 1 SR-Bank er en regional bank med en geografisk konsentrasjon i Rogaland. Aktiviteten innenfor olje - og gass er sensitiv i forhold til svingninger i oljeprisen. Svinginger i oljeprisen antas å gi størst utslag for planleggingen av utbygging av nye felt og oljeleting. Prognoser⁵ viser at oljeprisen forventes å ligge omkring USD 100 pr fat de neste årene. I følge SSB sine prognoser vil oljeinvesteringene utgjøre 204 mrd kr i 2013. I tillegg til feltutbygging preges aktiviteten på norsk sokkel av drift, vedlikehold og modifikasjon av eksisterende felt.

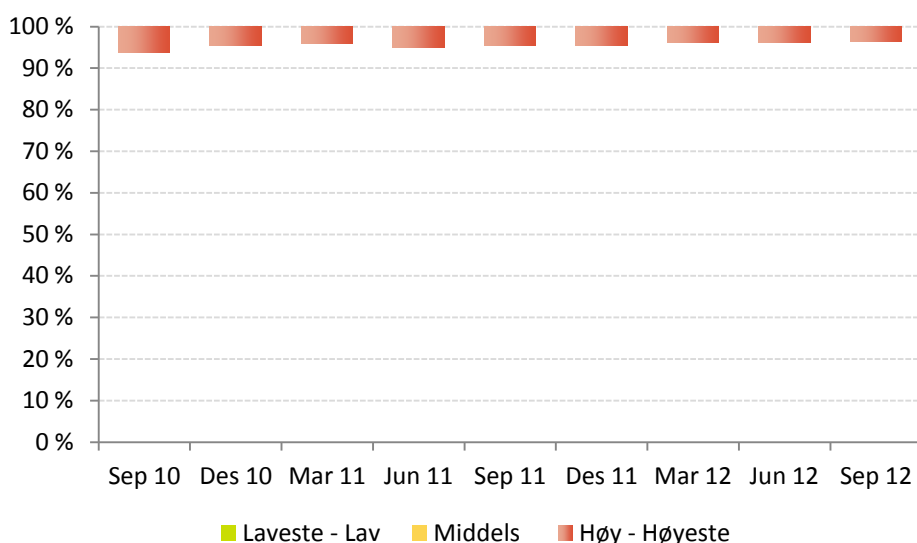
På bakgrunn av overnevnte er det ingen faktorer som tilsier at konsernets markedsområde skal være mer utsatt for en nedgangskonjunktur enn landet for øvrig. Konsernet ser det derfor ikke som nødvendig med et særskilt kapitalpåslag for geografisk konsentrasjon.

Bedriftsmarkedet

I de påfølgende avsnitt gis det en nærmere vurdering av porteføljekvaliteten og porteføljeutviklingen for utlånsporteføljen til bedriftsmarkedsdivisjonen ved utgangen av 3. kvartal 2012.

Figurene nedenfor oppsummerer den risikomessige utviklingen i porteføljen ved utgangen av 3. kvartal 2012.

Figur 8: Utviklingen i bedriftsmarkedsporteføljen

Figur 8 viser at kvaliteten i bedriftsmarkedsporteføljen er god og utviklingen er relativt stabil. 80,3 prosent av utlånseksponeringen tilfredsstiller kriteriene for lav/laveste risiko. Forventet tap (langsiktig utfall) i denne delen av porteføljen er på 0,1 prosent. Andelen i høy/høyeste risiko utgjør 3,7 prosent av utlånseksponeringen. Forventet tap (langsiktig utfall) i denne delen av porteføljen er på 4,0 prosent.

I løpet av de siste 12 måneder er andelen av utlånseksponering i høy/ høyeste risiko redusert med henholdsvis 1 prosentpoeng, mens andelen av utlånseksponering i middels risiko er økt tilsvarende. Denne endringen i porteføljekvalitet gjennom året kan forklares ut fra tre ulike forhold:

⁵ Prognose fra Norges Bank sin pengepolitiske rapport pr oktober 2012.

- Kunder i avgang: Innvilget finansiering er innfridd
- Nye kunder: Innvilgelse av finansiering til nye kunder
- Endring eksisterende kunder: Endringer i innvilget finansiering som følge av nedbetalinger/opplåning eller som følge av endret risikogruppe

På basis av ovenstående inndeling viser figur 9 nedenfor hovedårsakene til endringen i bedriftsmarkedsporføljen ved utgangen av 3. kvartal 2012.

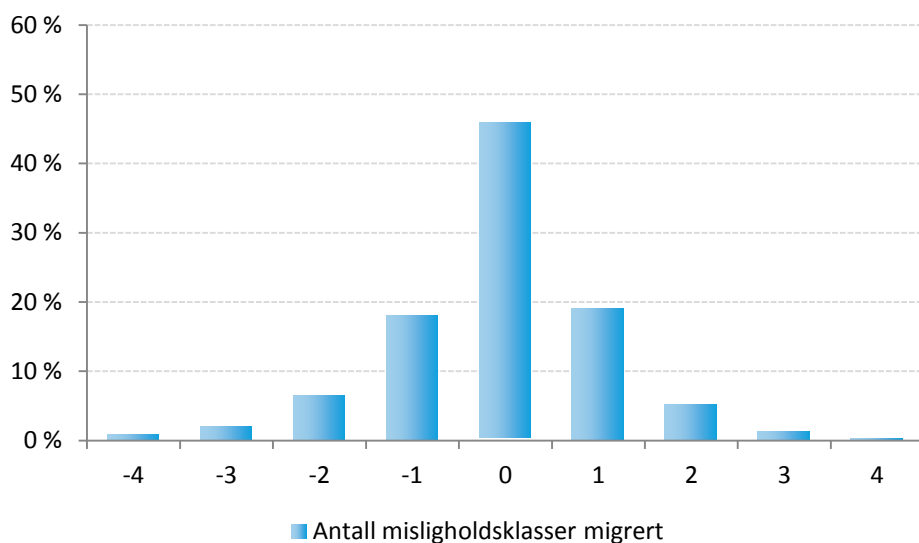
Figur 9: Migrering i bedriftsmarkedsporføljen siste 12 måneder

Figuren viser at ca 80 prosent av volumet fra nye kunder klassifiseres som laveste/lav risiko. Figuren viser også at konsernet har hatt en større tilgang av nye kunder i middels risiko enn hva avgangen har vært. Samtidig er det en positiv utvikling i den eksisterende kundemassen, der utlånseksponeringen i høy/høyeste risiko er redusert. Den samlede endring blir derfor positiv, med en reduksjon i andelen av utlånseksponeringen i høy/høyeste risiko.

Utviklingen i eksisterende portefølje kan illustreres ved å se på hvordan kundene har migrert mellom misligholdsklassene de siste 12 månedene.

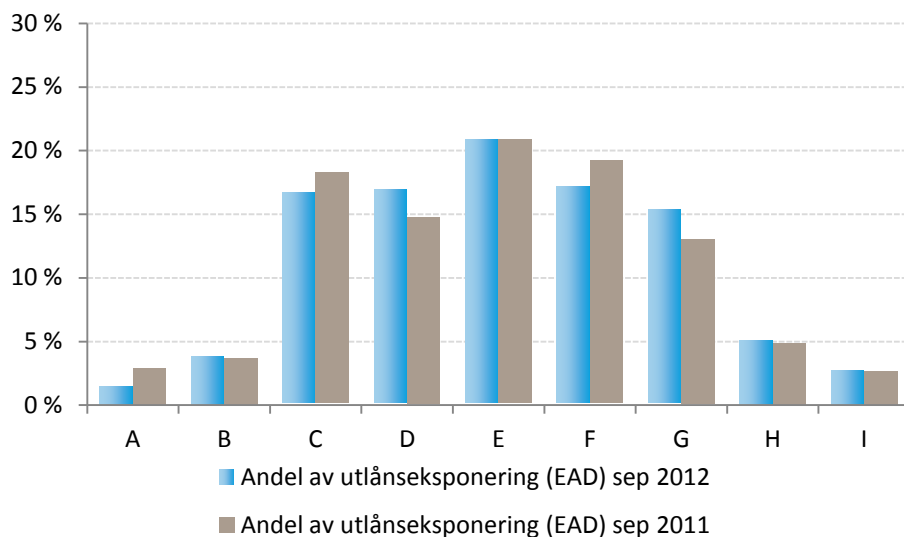
Figur 10: Migrering i eksisterende bedriftsmarkedsportefølje siste 12 måneder

Figur 10 viser at 46 prosent av bedriftskundene er i samme misliholdsklasse gjennom de siste 12 måneder. Av de resterende 54 prosent av bedriftskundene, migrerer 28 prosent negativt, og 26 prosent migrerer positivt. Dette underbygger bildet av stabilitet i porteføljen.

Konsernets risikogrupper (lavest til høyeste) er basert på engasjementenes forventede tap over tid. Forventet tap er beregnet ut fra produktet av misliholdssannsynlighet og tapsgrad ved mislihold. Under følger en oversikt over bedriftsmarkedsporteføljen fordelt på disse to parametrene.

Figur 11: Bedriftsmarkedsporteføljen fordelt på misliholdsklasser

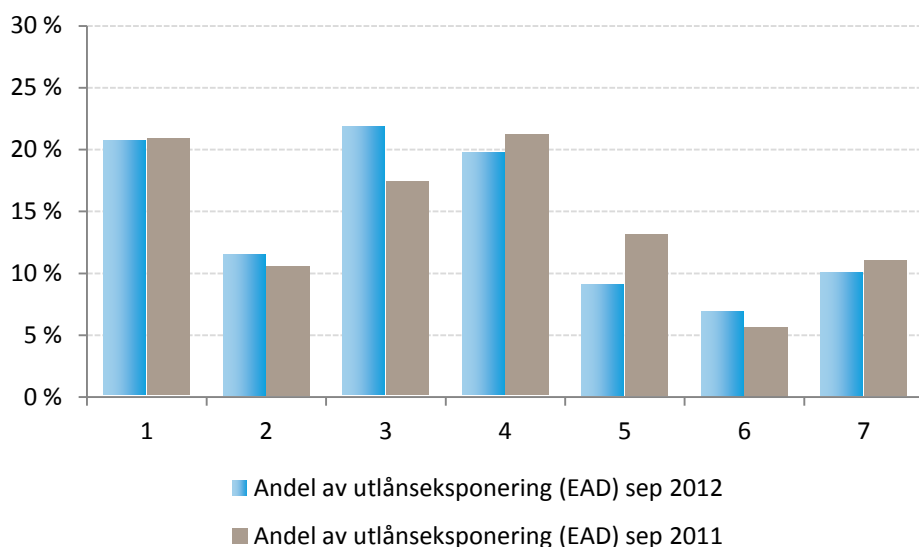
Porteføljene tilordnes en misliholdsklasse fra A – I basert på kundenes misliholdssannsynlighet⁶. Misliholdssannsynligheten reflekterer et langsiktig utfall gjennom en konjunktursyklus. Figuren viser at hovedtyngden av utlånseksponeringen har en misliholdssannsynlighet på mellom 0,25 prosent (laveste verdi i klasse C) og 5 prosent (høyeste verdi i klasse G).

Porteføljene tilordnes også en klasse fra 1 – 7 basert på engasjementets tapsgrad⁷. Tapsgraden representerer tapspotensialet på et engasjement i en økonomisk nedgangskonjunktur.

⁶ Definisjon av misliholdsklasser er nærmere beskrevet i kapittel 4.5.2 i Risiko og kapitalstyring 2011 – Pilar III.

⁷ Definisjon av sikkerhetsklasser er nærmere beskrevet i kapittel 4.5.2 i Risiko og kapitalstyring 2011 – Pilar III.

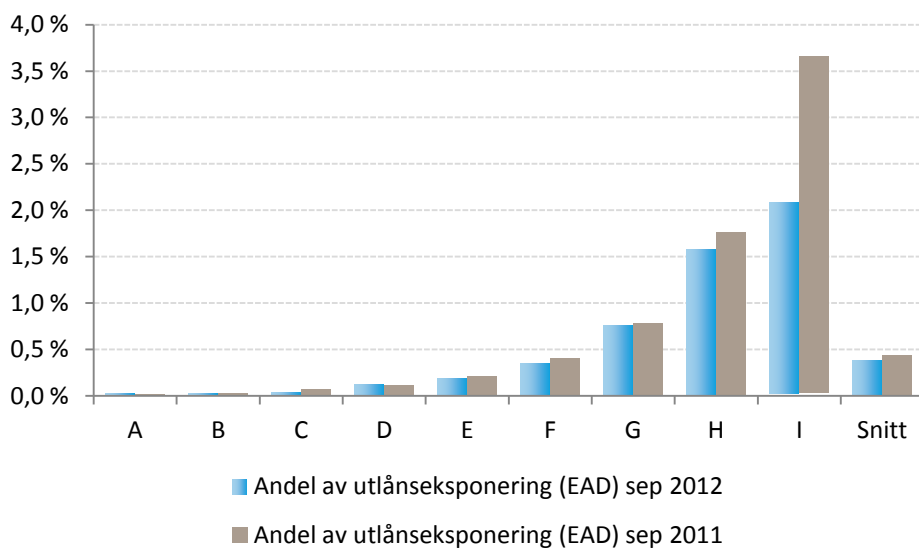
Figur 12: Bedriftsmarkedsporføljen fordelt på tapsgrad (sikkerhetsklasser)

Sikkerhetsklasse 1 og 2 innebærer at kundene har stilt sikkerheter for sine engasjementer som basert på realisasjonsverdi i økonomiske nedgangstider overstiger engasjementets størrelse. Tapsgraden i disse to klassene vil derfor være begrenset til eventuelle inndrivelseskostnader. Figur 12 viser at 32 prosent av utlånseksponeringen tilhører disse sikkerhetsklassene. 10 prosent av utlånseksponeringen har sikkerheter med en realisasjonsverdi på mindre enn 20 prosent av engasjementet (sikkerhetsklasse 7). SpareBank 1 SR-Bank har konservative sikkerhetsvurderinger som tilsier at sikkerheter i form av negativ pant, kausjoner og unoterte verdipapirer normalt ikke tillegges noen realisasjonsverdi.

For bedriftsmarkedsporføljen samlet er forventet tap beregnet til 0,4 prosent av utlånseksponeringen gjennom en konjunktursyklus, men variasjonene pr. misligholdsklasse er betydelige. Gjennomsnittlig forventet tap i de ulike misligholdsklassene er gjengitt i figur 13 nedenfor.

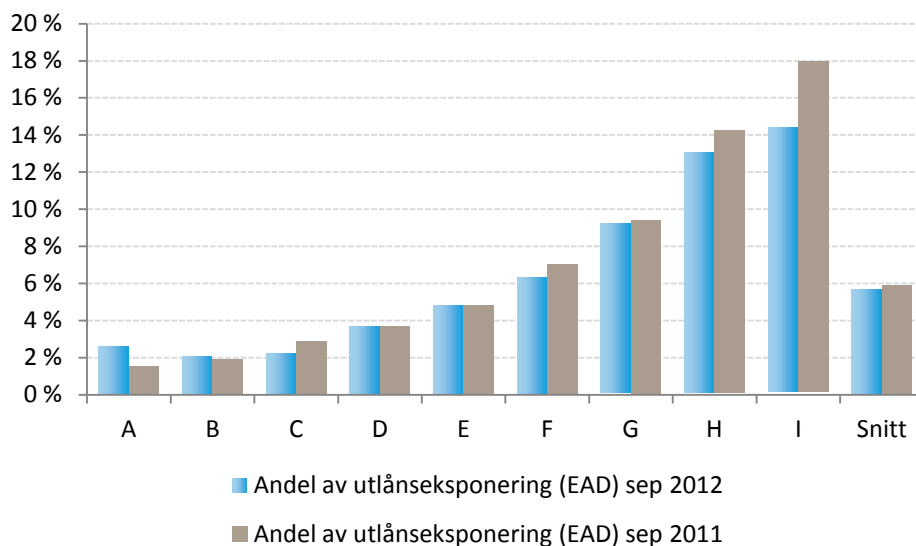
Figur 13: Forventet tap i bedriftsmarkedsporføljen fordelt på misligholdsklasser

Gjennomsnittlig forventet tap i misligholdsklasse A er 0,03 prosent økende til 2,09 prosent i misligholdsklasse I.

Kapitalbindingen (risikojustert kapital) vil også variere betydelig mellom misligholdsklassene. Risikojustert kapital gir uttrykk for maksimalt tap i løpet av en 12 måneders periode med et 99,97 prosents konfidensnivå. Gjennomsnittlig kapitalbinding i de ulike misligholdsklassene er gjengitt i figur 14 nedenfor.

Figur 14: Risikojustert kapital i bedriftsmarkedsporteføljen fordelt på misligholdsklasser

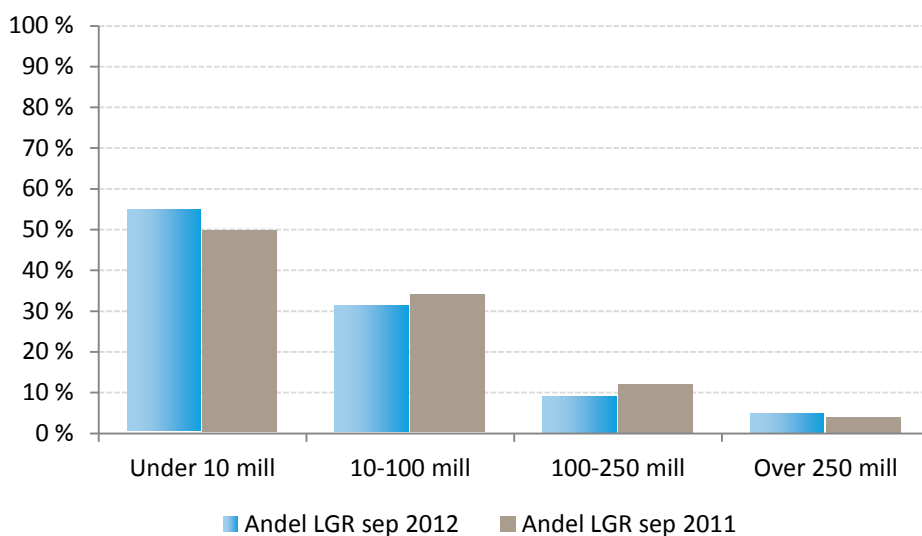

For bedriftsmarkedsporteføljen samlet er risikojustert kapital beregnet til 5,6 prosent av utlånseksponeringen. Gjennomsnittlig risikojustert kapital i misligholdsklasse A er 2,6 prosent og økende til 14,4 prosent i misligholdsklasse I.

Siden risikojustert kapital gir uttrykk for nødvendig kapital for å kunne dekke uventede tap innen et gitt konfidensnivå, innebærer dette at kravet til risikojustert kapital øker med stigende misligholdssannsynlighet. Dette er i tråd med det bærende prinsippet i konsernets risikostyring om at et engasjements kapitalbinding skal knyttes direkte til dets beregnede risiko.

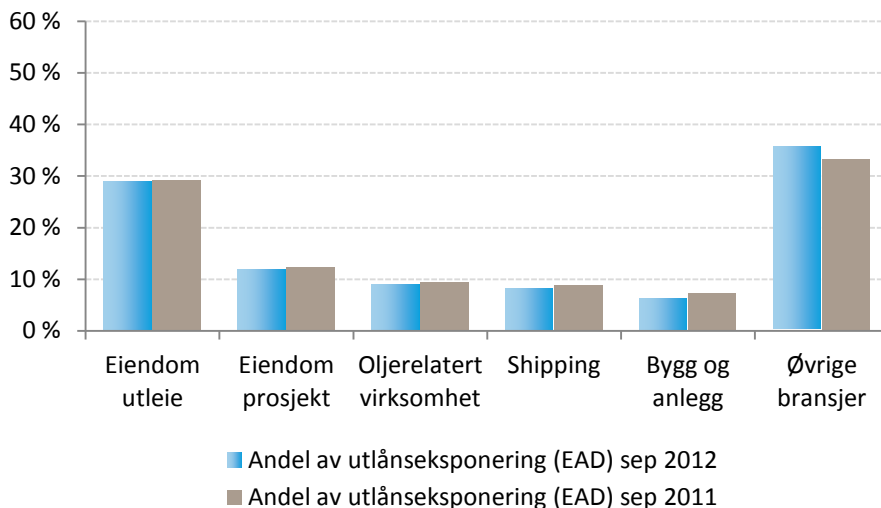
Figuren nedenfor viser fordelingen av engasjement etter tapspotensial, Loss given realisation (LGR).

Figur 15: Bedriftsmarkedsporteføljen fordelt på LGR

Bedriftsmarkedet har ved utgangen av 3. kvartal 2012 til sammen 26 engasjementer med tapspotensial over 100 mill kroner. Disse engasjementene utgjør ca 14 prosent av bedriftsmarkedets samlede utlånseksponering. Det ligger en klart definert strategi bak denne porteføljesammensetningen, og vekst og risikoprofil er blant annet styrt gjennom særskilte kreditstrategiske rammer for konsentrasjonsrisiko. Denne del av porteføljen har generelt lavere misligholdssannsynlighet enn gjennomsnittet av porteføljen for øvrig. Andelen av utlånseksponering med tapspotensial over 100 mill kroner er stabilt i det siste kvartalet.

Figur 16: Bedriftsmarkedsporteføljen fordelt på bransjer

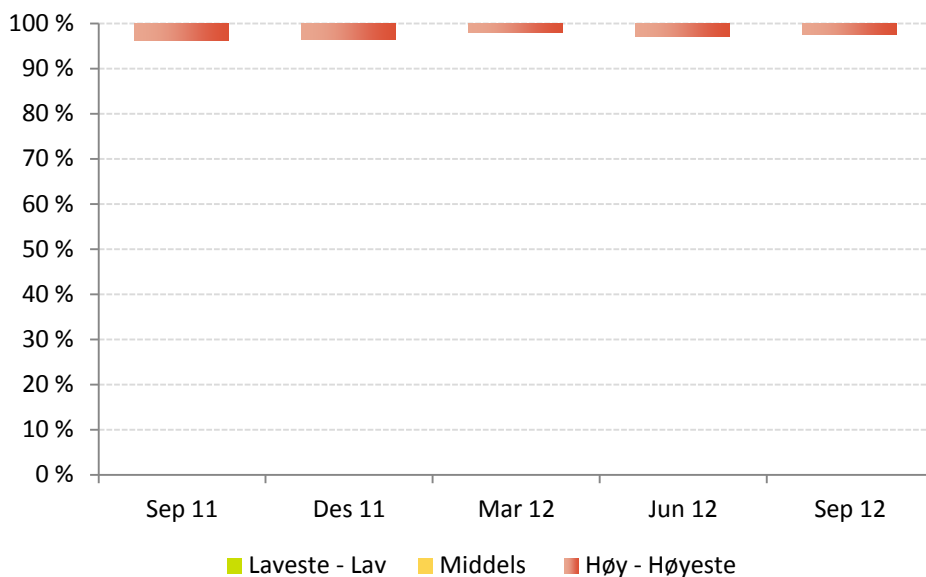
Figur 16 viser at bedriftsmarkedsporteføljen har en tilfredsstillende spredning på ulike bransjer. Eiendom utleie er største enkeltbransje og utgjør ca 29 prosent av utlånseksponeringen i bedriftsmarkedet. Eiendomsporteføljen knyttet til utleie består i hovedsak av sentralt beliggende eiendommer med langsiktige leiekontrakter og solide leietakere, og en stor del av denne porteføljen er rentesikret. For øvrig er utlånseksponeringen bredt diversifisert på ulike bransjer.

Det er betydelig fokus på risikoen knyttet til utlånseksponeering innen eiendom utleie, shipping og oljerelatert virksomhet. På den bakgrunn følger en nærmere gjennomgang av disse bransjene nedenfor.

Eiendom utleie

Porteføljen av eiendom utleie representerer konsernets største konsentrasjon i en enkelt bransje, og utgjør ca 29 prosent av utlånseksponeeringen i bedriftsmarkedet.

Figur 17: Porteføljen av eiendom utleie fordelt på risikogrupper.

Figur 17 viser at porteføljen av eiendom utleie domineres av engasjementer med lav risiko. Disse utgjør ca 86 prosent av utlånseksponeeringen, mens i underkant av 3 prosent av utlånseksponeeringen er klassifisert som høy risiko.

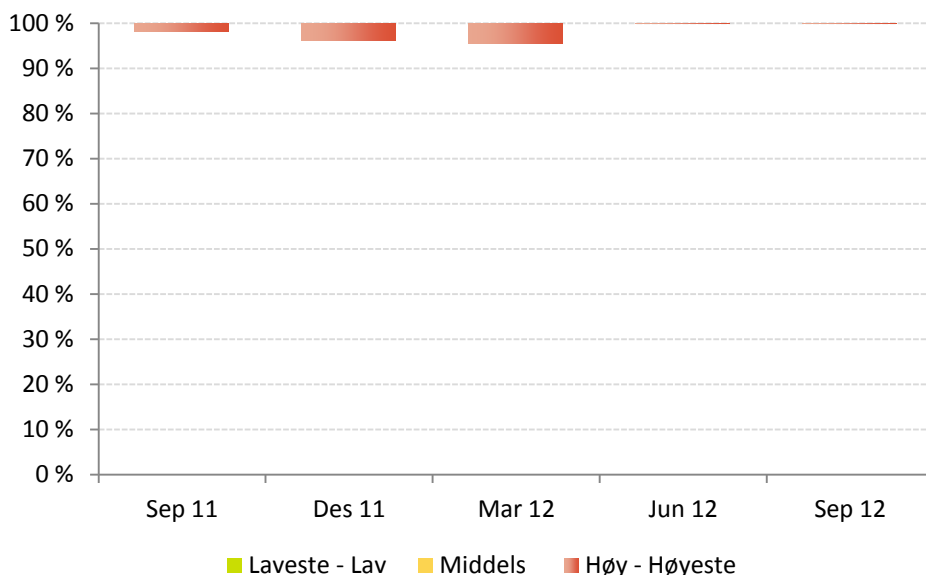
Porteføljen knyttet til finansiering av næringseiendom for utleie er veldiversifisert, robust og med betydelig innslag av eiendommer der de underliggende leiekontraktene har lang varighet. I tillegg tilsier gode leietakere og stor grad av rentesikring at risikoen i porteføljen er moderat. En vesentlig del av porteføljen er rentesikret, hovedsakelig med rentesikringskontrakter som har en varighet ut over fem år.

Det meste av porteføljen er knyttet til næringseiendom i konsernets markedsområde (Rogaland, Agder og Hordaland). En mindre andel av porteføljen er knyttet til næringseiendom utenfor konsernets markedsområde, i hovedsak østlandsområdet. Dette har sin bakgrunn i henholdsvis eiendom kjøpt av kunder hjemmehørende i konsernets markedsområde, deltagelse i syndikater med øvrige banker i SpareBank 1 Alliansen og enkelte større engasjement med en enkelt aktør hjemmehørende i østlandsområdet.

Shipping

Porteføljen av shipping utgjør i underkant av 8 prosent av utlånseksponeeringen i bedriftsmarkedet. Figuren nedenfor viser at porteføljen innen shipping har en noe høyere risiko enn øvrige bransjer, men porteføljen domineres likevel av engasjementer med lav risiko. Disse utgjør ca 81 prosent av utlånseksponeeringen, mens resten av utlånseksponeeringen er klassifisert som middels risiko.

Figur 18: Porteføljen innen shipping fordelt på risikogrupper.

Generelt finansierer konsernet virksomheter innen offshore servicefartøy som man har langvarige relasjoner med. Det innvilges i begrenset grad finansiering mot helt nye kunder, og disse vurderes grundig før finansiering innvilges. Hovedtyngden av skipene som finansieres er knyttet opp mot virksomheten i Nordsjøen, og kontraktsdekningen er jevnt over god. Motpartsrisikoen er begrenset i det kontraktene går mot solide befraktere.

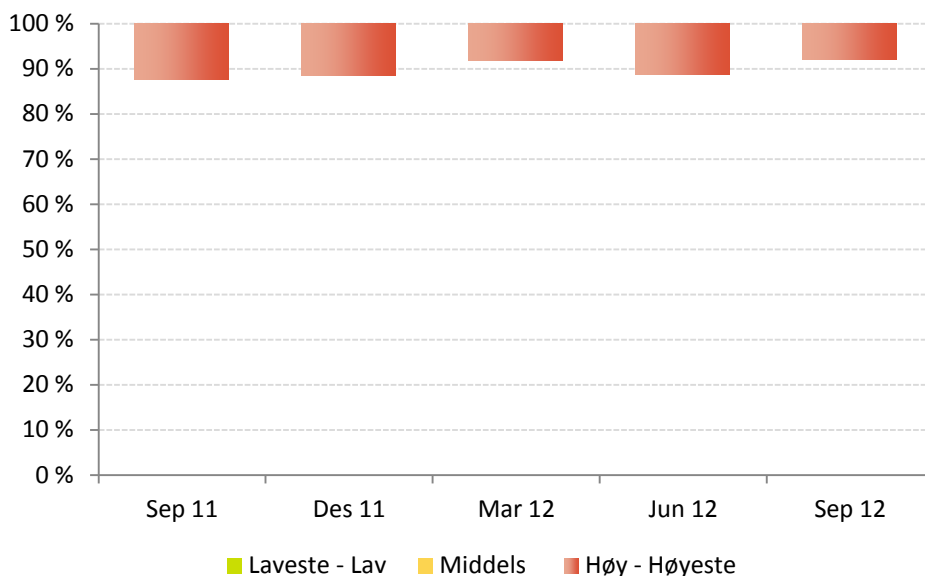
Konsernet har en moderat eksponering innen shipping mot kjemikalieskip og produkttankere. Konsernets portefølje består av en relativt ny flåte av skip som i all hovedsak er bygd ved velrenommerte verft. Konsernet har også en moderat eksponering mot seismikkfartøy.

Konsernet er i begrenset grad eksponert mot gasstankskip, og da i hovedsak mot LPG-skip med langsiktige kontrakter. Videre er konsernet eksponert mot tørrbulkskip, hovedsakelig mot open hatch segmentet med eksponering mot finansielt solide rederier. Konsernet er ikke nevneverdig eksponert mot roro fartøyer eller tankskip.

Oljerelatert virksomhet

Porteføljen av oljerelatert virksomhet utgjør 9 prosent av utlånseksponeringen i bedriftsmarkedet. Figuren nedenfor viser at porteføljen innen oljerelatert virksomhet har en noe høyere risiko enn øvrige bransjer, men porteføljen domineres likevel av engasjementer med lav risiko. Disse utgjør 69 prosent av utlånseksponering, mens 8 prosent av utlånseksponeringen er klassifisert som høy risiko.

Figur 19: Porteføljen innen oljerelatert virksomhet fordelt på risikogrupper.

Det er sterk vekst i oljeinvesteringene og nye store oljefunn i Nordsjøen den siste tiden bidrar til å øke aktiviteten innen oljerelatert virksomhet.

De fleste selskap i konsernets portefølje har hoveddelen av omsetningen fra segmentet drift og vedlikehold, og konsernet har en begrenset portefølje knyttet opp mot nybygg.

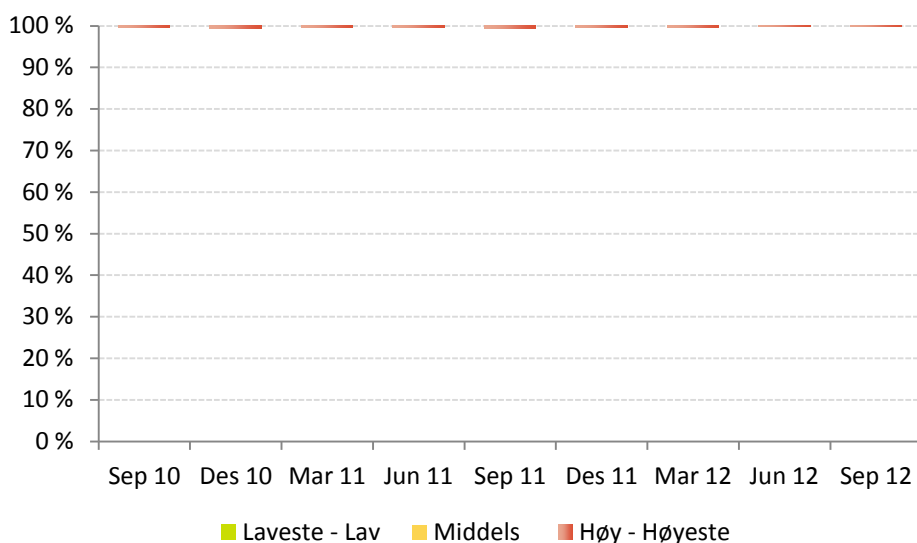
Personmarkedet

I det påfølgende avsnitt gis det en nærmere vurdering av porteføljekvaliteten og porteføljeutviklingen for utlånsporteføljen i personmarkedet ved utgangen av 3. kvartal 2012.

Ved utgangen av 3. kvartal 2012 var det overført en portefølje (EAD) på til sammen 59,4 mrd kroner til SpareBank 1 Boligkreditt AS. Kvaliteten på denne del av porteføljen er i tråd med kriteriene for overføring av lån, svært god og bedre enn den gjenværende porteføljen. Mens den gjennomsnittlige misligholdssannsynligheten i den overførte porteføljen til SpareBank 1 Boligkreditt AS er på 0,5 prosent, er tilsvarende tall i den gjenværende personmarkedsporteføljen 1 prosent.

Figur 20 nedenfor oppsummerer den risikomessige utviklingen i personmarkedsporteføljen ved utgangen av 3. kvartal 2012.

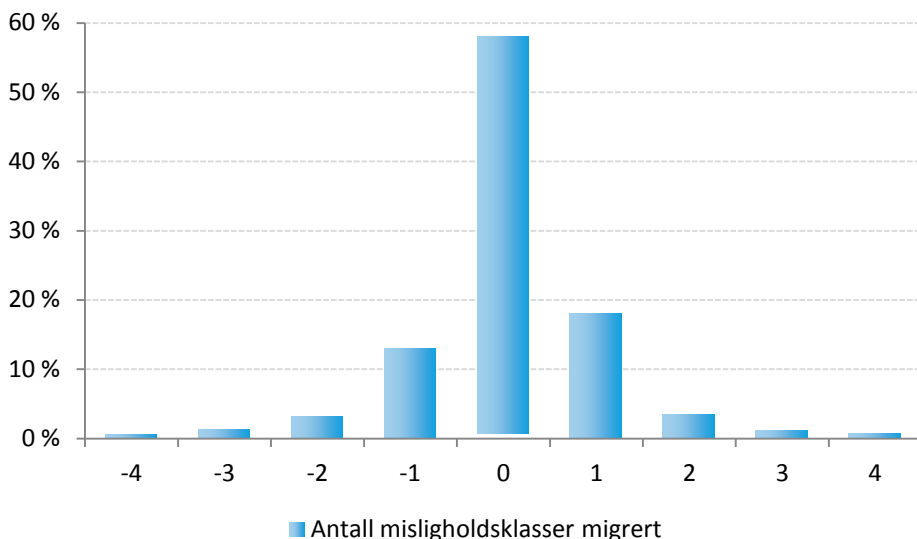
Figur 20: Utviklingen i personmarkedsporteføljen

Figuren ovenfor viser at kvaliteten i personmarkedsporteføljen er meget god, og 99 prosent av utlånseksponeeringen tilfredsstiller kriteriene for lav/laveste risiko. Utviklingen preges av vedvarende stabilitet. Dette innebærer at den gode porteføljevæksten konsernet har opplevd over lengre tid ikke har påvirket porteføljens risikoprofil. Det meste av porteføljen er sikret med pant i fast eiendom. Sikkerhetsdekningen er ytterligere forbedret det siste året som følge av blant annet strengere egenkapitalkrav til boliglånsfinansiering.

Utviklingen i eksisterende portefølje kan illustreres ved å se på hvordan kundene har migrert mellom misligholdsklassene de siste 12 måneder.

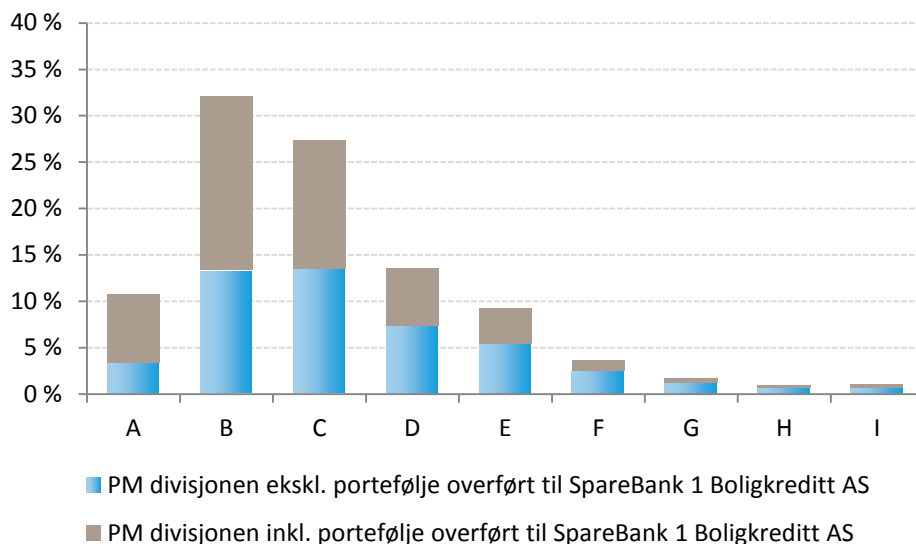
Figur 21: Migrering i eksisterende personmarkedsportefølje siste 12 måneder

Figuren viser at 58 prosent av personkundene er i samme misligholdsklasse gjennom de siste 12 månedene. Av de resterende 42 prosent av kundene, er det en overvekt som migrerer positivt (24 prosent). Det er stor stabilitet i personmarkedsporteføljen, og 4 prosent av kundene beveger seg mer enn to misligholdsklasser (positivt eller negativt) gjennom året.

Konsernets risikogrupper (laveste til høyeste) er basert på engasjementenes forventede tap over tid. Forventet tap er beregnet ut fra produktet av misligholdssannsynlighet og tapsgrad ved mislighold. Under følger en oversikt over personmarkedsporteføljen fordelt på disse to parametrene.

Figur 22: Personmarkedsporteføljen fordelt på misligholdsklasser

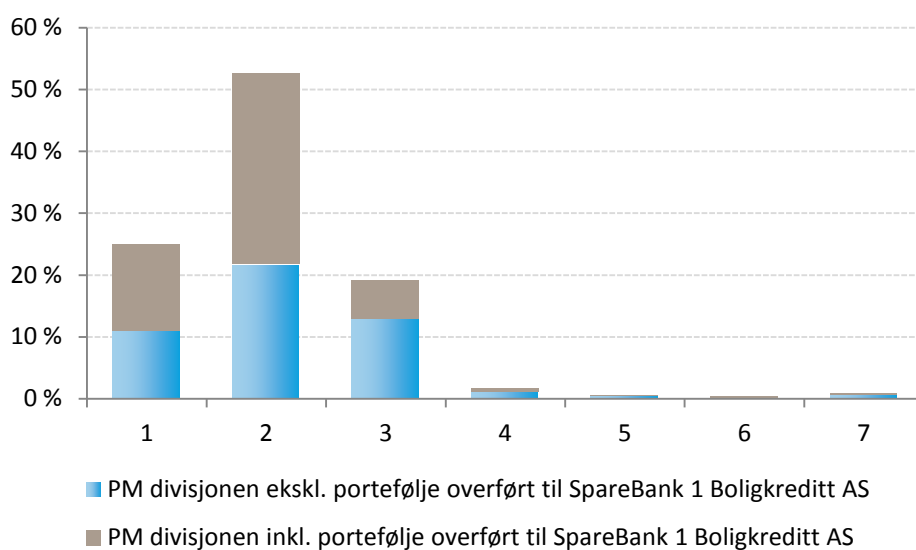

Porteføljene tilordnes en misligholdsklasse fra A – I basert på engasjementets misligholdssannsynlighet.

Figur 22 viser at 84 prosent av porteføljen har en beregnet misligholdssannsynlighet på under 0,75 prosent (klasse A – D). Videre har 77 prosent av porteføljen overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS en beregnet misligholdssannsynlighet på under 0,50 prosent (klasse A – C).

Porteføljene tilordnes også en klasse fra 1 – 7 basert på engasjementets tapsgrad. Tapsgraden representerer tapspotensialet på et engasjement i en økonomisk nedgangskonjunktur. I grafen nedenfor gjengis personmarkedsporteføljen (EAD) fordelt på tapsgrad.

Figur 23: Personmarkedsporteføljen (EAD) fordelt på tapsgrad (sikkerhetsklasser)

Sikkerhetsklasse 1 og 2 innebærer at kundene har stilt sikkerheter for sine engasjementer som basert på realisasjonsverdi i økonomiske nedgangstider overstiger engasjementets størrelse. Tapsgraden i

disse to klassene vil derfor være begrenset til eventuelle inndrivelseskostnader. Figur 23 viser at 78 prosent av utlånseksporingen tilhører sikkerhetsklasse 1 eller 2.

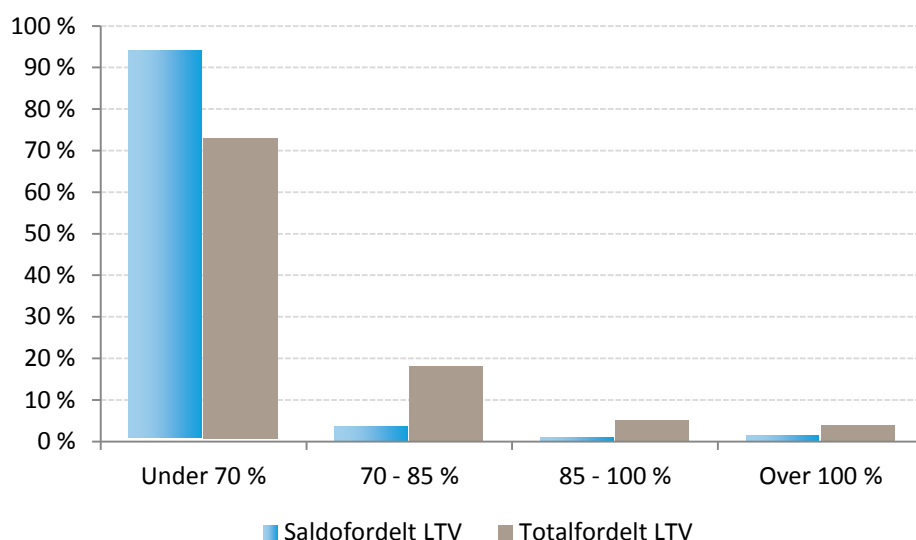
Figur 23 viser også at 97 prosent av utlånseksporingen (EAD) ligger innenfor sikkerhetsklasse 3. Dette innebærer at realisasjonsverdien av de stilte sikkerheter utgjør minimum 80 prosent av utlånseksporingen og tilsier en begrenset tapsgrad. Det innvilges i begrenset grad finansiering som innebærer at realisasjonsverdien av de stilte sikkerheter utgjør mindre enn 80 prosent av utlånseksporingen. Imidlertid har 9 prosent av kundene fått innvilget mindre kreditter der realisasjonsverdien av de stilte sikkerheter utgjør mindre enn 20 prosent av den innvilgede kreditten.

Konsernet fokuserer på et engasjements beregnede tapsgrad når tapspotensialet skal vurderes. Det tas da utgangspunkt i realisasjonsverdien av de stilte sikkerheter. Denne er betydelig lavere enn markedsverdien (for pant i bolig benyttes en reduksjonsfaktor på 20 prosent) og skal reflektere sikkerhetsmessig verdi ved realisasjon i en nedgangskonjunktur.

Imidlertid er det fortsatt betydelig fokus på måling av tapspotensial målt som utlånseksporing i prosent av markedsverdien av de stilte sikkerheter.

Som et supplement viser derfor figuren nedenfor hvor stor andel av personmarkedsporteføljen med pant i fast eiendom som ligger innenfor henholdsvis 70 prosent, 70 prosent til 85 prosent, 85 prosent til 100 prosent og over 100 prosent av markedsverdien på sikkerhetsobjektene.

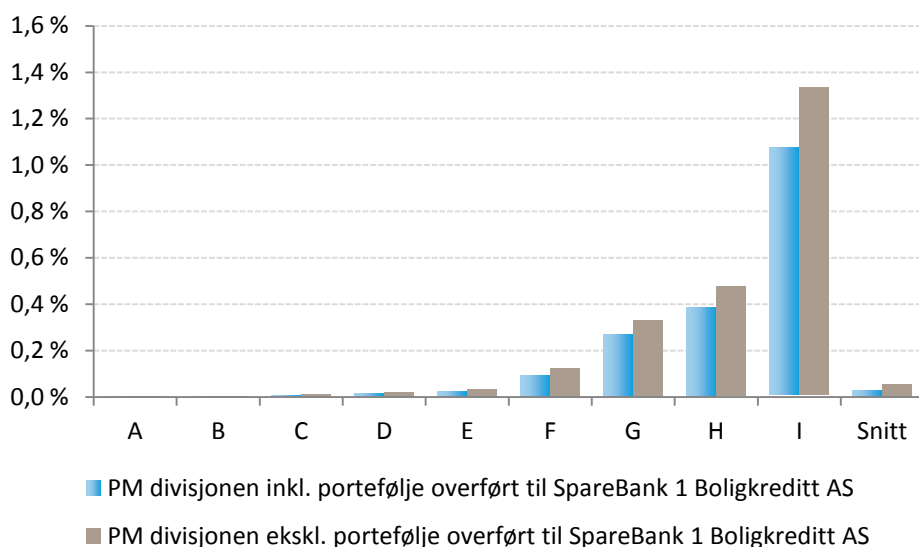
Figur 24: LTV (Loan To Value) for personmarkedsporteføljen

Figur 24 viser lån i prosent av sikkerhetens verdi (Loan To Value) for personmarkedskundene inkludert overførte porteføljer til SpareBank 1 Boligkreditt AS. Beregningen av LTV tar utgangspunkt i sikkerhetenes markedsverdi. Ved saldfordelt LTV gjelder at for lån som overstiger 70 prosent av sikkerhetens markedsverdi, fordeles det overskytende på de øvrige intervallene. Ved totalfordelt LTV tilordnes hele det aktuelle lånet til ett og samme intervall. Figuren viser at det er en gjennomgående moderat belåning sett opp mot sikkerhetsverdiene. Mindre enn 3 prosent av utlånseksporingen overstiger 85 prosent av sikkerhetsverdi.

For personmarkedsporteføljen samlet er forventet tap beregnet til 0,03 prosent av utlånseksporing gjennom en konjunktursyklus, men variasjonene pr. misligholdsklasse er betydelige. Gjennomsnittlig forventet tap i de ulike misligholdsklassene er gjengitt i figur 25 nedenfor.

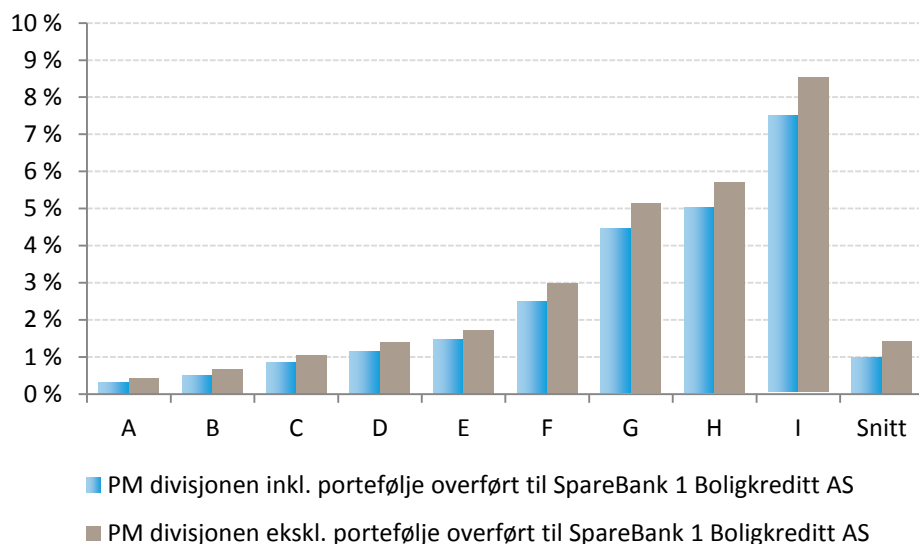
Figur 25: Forventet tap i personmarkedsporteføljen fordelt på misligholdsklasser

Gjennomsnittlig forventet tap i misligholdsklasse A er tilnærmet 0 prosent økende til 1,1 prosent i misligholdsklasse I for personmarkedsporteføljen samlet.

Kapitalbindingen (risikojustert kapital) vil også variere betydelig mellom misligholdsklassene. Risikojustert kapital gir uttrykk for maksimalt tap i løpet av en 12 måneders periode med et konfidensnivå på 99,97 prosent. Gjennomsnittlig kapitalbinding i de ulike misligholdsklassene er gjengitt i figur 26 nedenfor.

Figur 26: Risikojustert kapital i personmarkedsporteføljen fordelt på misligholdsklasser

For personmarkedsporteføljen samlet er risikojustert kapital beregnet til 1 prosent av utlånseksponeringen. Gjennomsnittlig risikojustert kapital i misligholdsklasse A er 0,3 prosent økende til 7,5 prosent i misligholdsklasse I.

Siden risikojustert kapital gir uttrykk for nødvendig kapital for å kunne dekke uventede tap innen et gitt konfidensnivå, innebærer dette at kravet til risikojustert kapital øker med økende

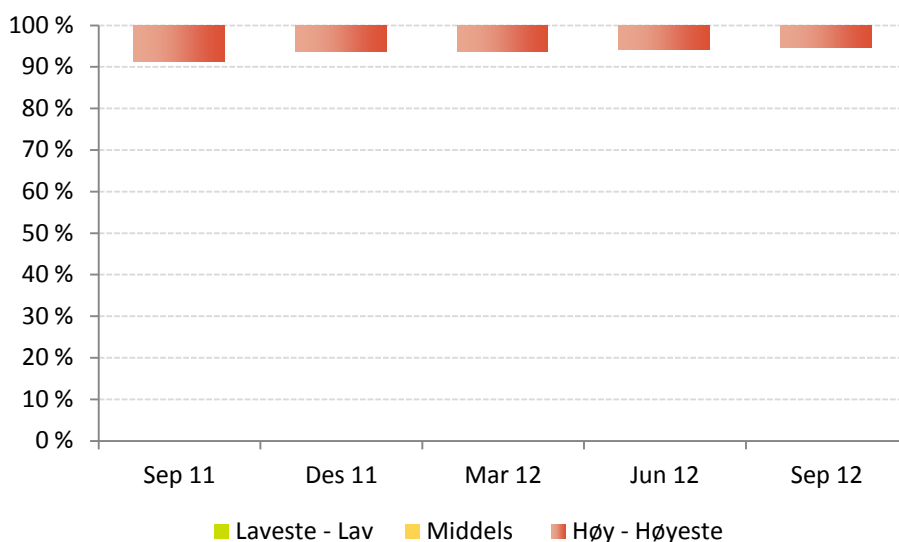
misligholdssannsynlighet. Dette er i tråd med det bærende prinsippet i konsernets risikostyring om at et engasjements kapitalbinding skal knyttes direkte til dets beregnede risiko.

SpareBank 1 SR-Finans

SpareBank 1 SR-Finans har i utgangspunktet en større andel marginalfinansiering (kjøretøy, driftsutstyr etc.) enn hva som er tilfellet i konsernet for øvrig. Dette innebærer at den iboende kredittrisikoen normalt vil være noe høyere i SpareBank 1 SR-Finans enn i morbanken.

Figur 27 nedenfor oppsummerer den risikomessige utviklingen i porteføljen ved utgangen av 3. kvartal 2012. Utlånsporteføljen har hatt en jevn økning det siste året og utlånseksponeringen (EAD) er ca 5,4 mrd kroner ved utgangen av 3. kvartal 2012. Figuren viser at porteføljen domineres av engasjementer med lav risiko. Disse utgjør 66,4 prosent av utlånseksponeringen, mens 5,4 prosent av utlånseksponeringen er klassifisert som høy risiko.

Figur 27: Utvikling i porteføljen til SpareBank 1 SR-Finans

Obligasjonsporteføljen

Konsernet har to ulike porteføljer bestående av obligasjoner og sertifikater – henholdsvis likviditetsporteføljen og tradingporteføljen. De respektive porteføljene er underlagt separate forvaltningsmandat.

Likviditetsporteføljen består av rentebærende papirer som enten tilfredsstiller krav for deponering i Norges Bank, ukommitterte kredittlinjer, eller LCR-regelverket. Størrelsen på porteføljen vil til enhver tid avhenge av konsernets balanse og derigjennom behovet for likvide eiendeler. Ved utgangen av 3. kvartal 2012 utgjør den samlede likviditetsporteføljen en verdi på 21,7 mrd kroner.

Verdipapirer som ikke tilfredsstiller ovenstående krav innebærer i henhold til konsernets interne retningslinjer en kredittrisiko som er underlagt egne behandlingsregler. Ved utgangen av 2. kvartal 2012 inneholder porteføljen ingen investeringer som enten ikke tilfredsstiller krav for deponering i Norges Bank, ukommitterte kreditttrammer, eller LCR-regelverket.

Tradingporteføljen består av finansielt orienterte investeringer i rentebærende papirer. Gjeldende ramme for slike investeringer er 1.000 mill kroner. Alle investeringer i tradingporteføljen som ikke tilfredsstiller kriteriene for ukommitterte kredittlinjer fastsatt av styret skal underkastes ordinær kredittbehandling. Ved utgangen av 3. kvartal 2012 inneholder tradingporteføljen investeringer i 32 selskaper verdsatt til 328 mill kroner.

Konsernet har en egen risikomodell for beregning av risikojustert kapital forbundet med obligasjonsporteføljene.

Tradingporteføljen har ingen innslag av strukturerte obligasjoner (CDO'er etc) eller andre typer finansielle instrumenter.

I tabellen nedenfor gis det en oversikt over SpareBank 1 SR-Bank sin eksponering i obligasjoner innenfor de ulike porteføljene:

Tabell 1: Verdipapireksponering obligasjoner og sertifikater (mill kroner)

Delportefølje	Bokført verdi	Virkelig verdi
Treasury	21 741	21 696
- Norsk stat/kommune	3 551	3 551
- Utenlandsk garantert	2 318	2 318
- Bytteordning (OMF)	7 699	7 652
- OMF	6 877	6 877
- Norsk bank/finans	834	834
- Utenlands bank/finans	362	364
- Industri/Annet	100	100
Trading/sales	328	328
- Norsk bank/finans	97	97
- Utenlandsk bank/finans	1	1
- Industri/Annet	230	230

1.4 Markedsrisiko

Markedsrisiko er en samlebetegnelse som omfatter risikoen for tap knyttet til poster på og utenfor balansen som følge av endringer i markedspriser. Verdipapirrisiko, valutarisiko, renterisiko, spreadrisiko, risiko forbundet med egenbeholdning og/eller bruk av egenkapital i syndikater, samt garantistillelse for fulltegning av emisjoner er inkludert i markedsrisiko.

Renterisiko

Maksimum tap ved renteendring på 1 prosent: 30 mill kroner og 45 mill kroner på totalbalansen for henholdsvis Trading og Treasury. Ingen spesifikk ramme for valutabalansen, men absoluttverdien av renterisikoen for henholdsvis norske kroner og valuta beregnes og underlegges rammen for totalbalansen.

Tabell 2: Delrammer innenfor de ulike løpetidsbåndene

Løpetidsbånd	Ramme på effekt av en renteendring på 1 % på totalbalansen Trading	Ramme på effekt av en renteendring på 1 % på totalbalansen Treasury
0 – 3 mnd	NOK 20 mill	NOK 30 mill
3 mnd – 6 mnd	NOK 20 mill	NOK 30 mill
6 mnd – 9 mnd	NOK 10 mill	NOK 30 mill
9 mnd – 1 år	NOK 10 mill	NOK 30 mill
1 år – 18 mnd	NOK 10 mill	NOK 20 mill
18 mnd – 24 mnd	NOK 15 mill	NOK 15 mill
Hvert år (1-10)	NOK 30 mill	NOK 10 mill
10 år eller mer	NOK 30 mill	NOK 10 mill

Tabellen nedenfor viser utviklingen i total renterisiko de siste 4 kvartalene (uten absoluttverdi)

Tabell 3: Resultateffekt ved et positivt parallellskift i rentekurven på ett prosentpoeng (mill kr)

Totalbalansen	0-6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	Over 5 år	Totalt
3. kvartal 2012	-8	8	-7	-18	-24
2. kvartal 2012	12	7	-7	-1	11
1. kvartal 2012	-7	20	-15	-3	-5
4. kvartal 2011	-15	24	-21	-5	-16

Valutarisiko

Konsernet har utarbeidet rammer for nettoeksponeringen i hver enkelt valuta, samt rammer for aggregert netto valutaeksponering. Overnatten kursrisiko for spothandel i valuta skal netto ikke overstige 100 mill kroner pr enkeltvaluta og 125 mill kroner aggregert.

Tabellen angir utviklingen i netto valutaeksponering medregnet finansielle derivater ved utgangen av de fire siste kvartalene.

Tabell 4: Valutaeksponering medregnet finansielle derivater (mill kr)

Valuta	3. kvartal 2012	2. kvartal 2012	1. kvartal 2012	4. kvartal 2011
EUR	17	-23	-31	1
USD	3	61	-1	0
CHF	0,4	1	2	1
GBP	3	4	-8	1
Øvrige	10	5	2	7

Verdipapirrisiko aksjer

Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser klassifiseres innenfor kategoriene virkelig verdi og tilgjengelig for salg. Verdipapirer som kan måles pålitelig og som rapporteres internt til virkelig verdi klassifiseres som til virkelig verdi over resultatet. Øvrige aksjer klassifiseres som tilgjengelig for salg.

Tabellen nedenfor gir en oversikt over utviklingen i konsernets aksjebeholdninger i de siste 4 kvartalene:

Tabell 5: Konsernets aksjebeholdning til virkelig verdi ved utgangen av årets kvartaler (mill kr)

Klassifikasjon balansen	3. kvartal 2012	2. kvartal 2012	1. kvartal 2012	4. kvartal 2011
Aksjer, andeler etc	631	708	734	715
- herav omløpsaksjer	114	213	223	213
- herav anleggsaksjer	429	407	423	418
Tilgjengelig for salg	88	88	88	84

Markedsrisiko, herunder spreadrisiko obligasjoner og sertifikater

Likviditetsporteføljens totale beholdning utgjør 21,7 mrd kroner, hvor 8,0 mrd kroner av disse er klassifisert som "hold til forfall". Disse investeringene er bokført til amortisert kost og er derfor ikke regnskapsmessig utsatt for markedsrisiko. Tradingporteføljen utgjør 0,3 mrd kroner. Tabellen nedenfor gir en oversikt over den delen av obligasjonsporteføljen som er utsatt for markedsrisiko. Porteføljen utgjør totalt 14,0 mrd kroner ved utgangen av 3. kvartal 2012.

Tabell 6: Virkelig verdi på obligasjonsporteføljen som er utsatt for markedsrisiko (mill kr)

Delportefølje	3. kvartal 2012	2. kvartal 2012	1. kvartal 2012	4. kvartal 2011
Treasury	13 693	13 594	12 867	10 655
- Norsk stat/kommune	3 551	4 680	5 381	3 361
- OMF	6 877	6 242	5 172	4 927
- Utenlandsk garantert	2 318	1 720	1 435	1 789
- Norsk bank/finans	809	783	790	402
- Utenlandsk bank/finans	37	68	69	88
- Industri/annet	100	100	20	88
Trading/sales	328	756	513	551
- Norsk bank/finans	97	129	160	183
- Utenlandsk bank/finans	1	1	1	1
- Industri/annet	230	626	351	366

Spreadrisiko defineres som risikoen for endringer i markedsverdi av obligasjoner som følge av generelle endringer i kredittspreader. Altså uttrykker kredittspreadrisiko tapspotensialet på

obligasjonsporteføljene som går utover konkurrisikoen. Kvantifisering av risikojustert kapital for spreadrisiko i obligasjonsporteføljene beregnes med utgangspunkt i Finanstilsynets modell for risikobasert tilsyn av markedsrisiko i forsikringselskaper (i hovedsak basert på Solvens II-regelverket).

Tabell 7: Risikojustert kapital for spreadrisiko i obligasjonsporteføljene (mill kr)

Delportefølje	Markedsverdi risikoklasse (MNOK)	Allokert spreadrisiko (MNOK)
Treasury	11 408	217
Trading/sales	328	43

1.5 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

De siste årenes turbulens i finansmarkedene hvor flere nasjonale og internasjonale banker har blitt påført store tap, har synliggjort konsekvenser av feilvurderinger og utilstrekkelige rutiner og systemer, noe som har gitt økt bransjefokus på operasjonell risiko.

SpareBank 1 SR-Bank har høye ambisjoner på området operasjonell risiko og ønsker å bidra til å gjøre Norge til et faglig tyngdepunkt i Europa innenfor operasjonell risikostyring og måling. Det arbeides derfor kontinuerlig med å utvikle og forbedre praktiske og faglige tilnærminger for å håndtere og styre operasjonell risiko basert på innsikt i reelle operasjonelle risikodrivere og årsakssammenhenger. Et vesentlig bidrag i dette arbeidet er samarbeidet med Universitetet i Stavanger (UIS) som regnes som et av verdens ledende risikomiljøer.

En av hovedutfordringene knyttet til operasjonell risiko er å kvantifisere sannsynligheter og potensielle konsekvenser av den risiko man til enhver tid er eksponert for. Dersom ansatte eksempelvis går ut over sine fullmakter innebærer det at bankens gjeldende rammer ikke kan benyttes som øverste grense for hvor store tap som kan påløpe i inngåtte posisjoner ettersom den ansatte typisk vil forsøke å skjule den reelle størrelsen på posisjonene. Det er også vanskelig å etablere troverdige sannsynligheter for at slike hendelser skal oppstå. Tilsvarende vil ubevisste feil og eksterne hendelser som ran og datainnbrudd også kunne medføre tap som er vanskelige å forutsi og kvantifisere nøyaktig før hendelsene faktisk har inntruffet.

SpareBank 1 SR-Bank beregner og holder regulatorisk kapital tilknyttet operasjonell risiko i henhold til sjablongmetoden. Imidlertid vurderes denne metoden å gi en utilstrekkelig indikasjon på den faktiske eksponeringen for operasjonell risiko ettersom den kun tar utgangspunkt i historiske inntekter og ikke tar hensyn til virksomhetsspesifikke faktorer og etablerte kontroller. For å fastsette den reelle risikoeksponeringen mer nøyaktig og for å få innsikt i hva det er som driver operasjonell risiko i konsernets forretnings- og støtteprosesser, gjennomføres det derfor minst årlig en total gjennomgang av operasjonell risikoeksponering i konsernet, hvor det med omfattende involvering av prosesseiere og fagekspertene kartlegges hvilke sannsynligheter og potensielle konsekvenser som foreligger for ulike risikoscenarioer.

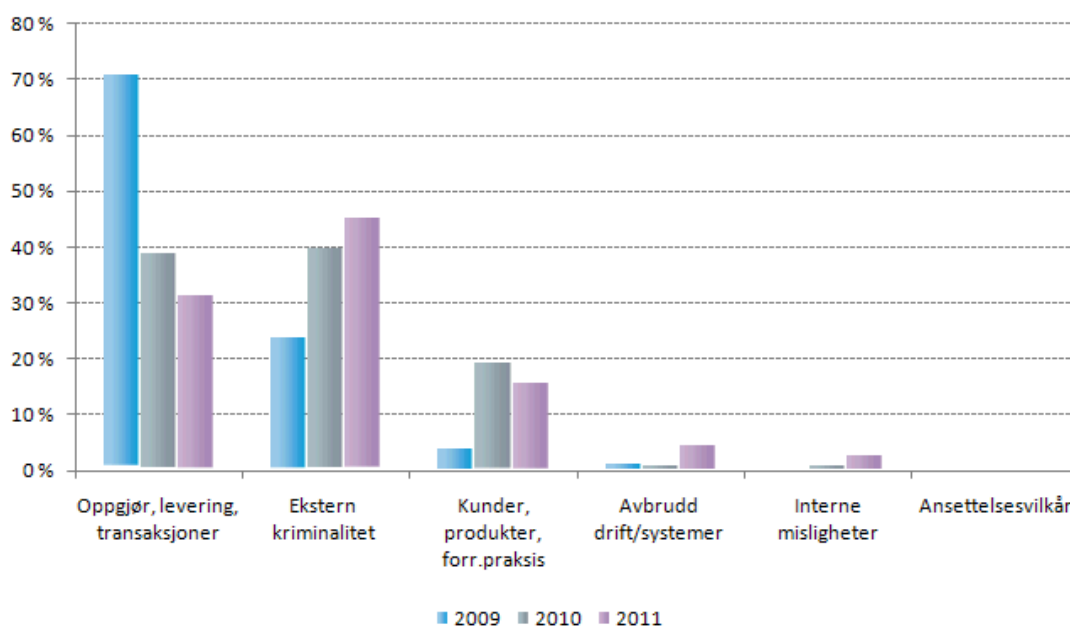
Basert på den totale risikovurderingen for konsernet som ble gjennomført i 4. kvartal 2011, herunder vurderinger knyttet til det eksterne trusselbildet og hendelser i andre banker, er det foretatt en prioritering av risikoer etter potensiell konsekvens. Her finner vi eksempelvis risikoer knyttet til

finansieringsprosessen, betalingsformidling, IT sikkerhet og meglervirksomheten (markets), hvor vesentlige risikoer typisk vil ha svært lave sannsynligheter for å inntreffe, men hvor konsekvensene kan bli betydelige. Slike prioriterte risikoer følges opp i utvidede arbeidsmøter med prosesseiere og fageksperter hvor risikoene dekomponeres for å identifisere risikodrivere og kartlegge og vurdere etablerte risikoreducerende tiltak og kontroller. Det er etablert et særskilt initiativ på dette i 2012 hvor det også benyttes nye metoder for modellering og kvantifisering av risikoeksponering utviklet i samarbeid med UIS.

Når det gjelder typer av operasjonell risiko viser bransjeerfaring at menneskelige feil/ utilstrekkelig kompetanse ofte er en medvirkende årsak til at det oppstår tap innenfor utlånsområdet. Eksempelvis kan manglende oppfølging av lånevilkår eller negative hendelser hos kunder medføre at man kommer for sent inn i kredittsikringsprosessen, og feilvurdering eller feilregistrering av sikkerheter kan føre til større tap ved mislighold. SpareBank 1 SR-Bank evaluerer derfor systematisk alle vesentlige tap fra utlånsområdet for å vurdere om deler av tapene kan tilskrives operasjonell risiko, og om det er mulig å forbedre arbeidsprosessene på de områder hvor tap fra operasjonell risiko oppstår.

For å gi input til risikovurderinger og danne grunnlag for kontinuerlig operasjonell læring og forbedring, rapporteres også alle identifiserte uønskede hendelser i en egen konserndatabase. Figuren under viser konsernets rapporterte uønskede hendelser i perioden 2009 – 2011 fordelt i henhold til gjeldende Basel kategorier:

Figur 28: Fordeling av rapporterte uønskede hendelser for perioden 2009 – 2011

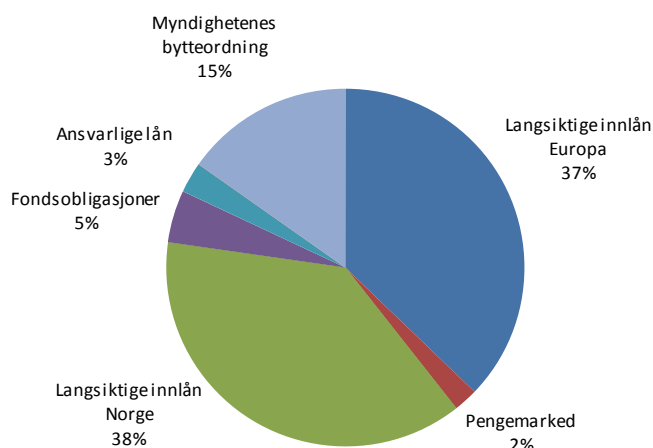
Som figuren viser har det vært en relativ nedgang i rapporterte hendelser relatert til oppgjør, levering og transaksjoner, og en relativ økning i hendelser relatert til ekstern kriminalitet, avbrudd drift/systemer og interne misligheter (her inkluderes også bevisste rutinebrudd).

Ingen av de rapporterte hendelsene i 2011 har medført vesentlige tap, heller ikke tilfellene av ekstern kriminalitet som utgjør ca 45 % av totale hendelser i løpet av året (hendelsene er ikke direkte sammenlignbare med risikoene med lav sannsynlighet og høy konsekvens omtalt over). Hendelsene gir imidlertid verdifull innsikt i hvilke hendelser som potensielt kan medføre større tap og det arbeides derfor med å ytterligere forbedre rapporteringssystemer og rapporteringskultur for å fange flest mulig hendelser.

1.6 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økning i eiendeler.

Figur 29: Sammensetningen av konsernets verdipapirinnlån pr 30.09.2012

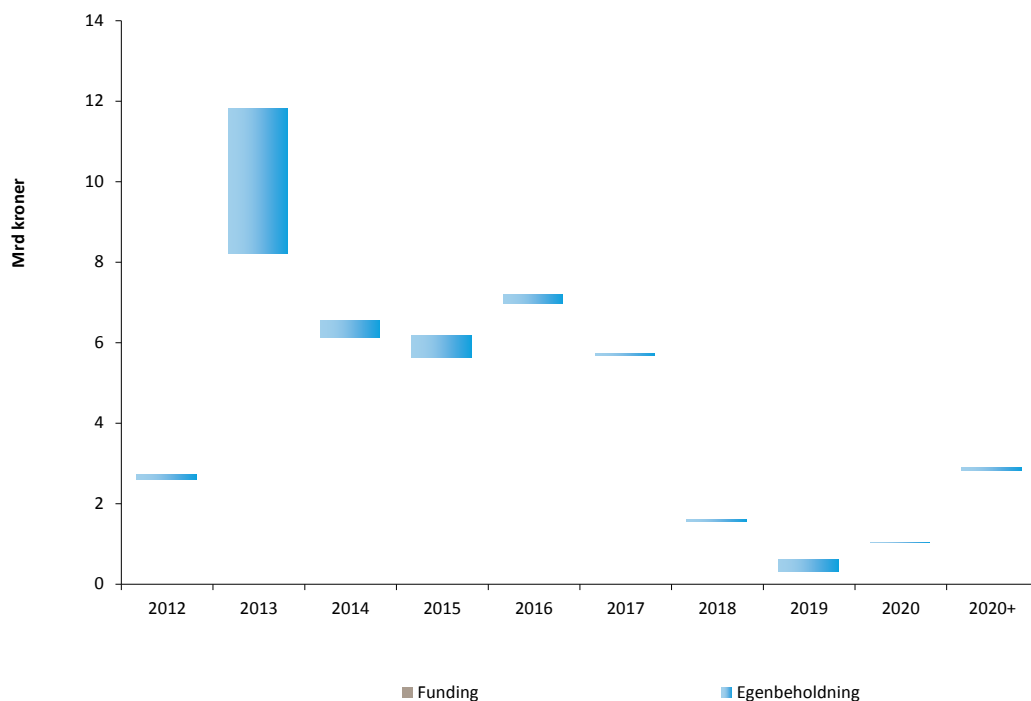
Av likviditetsreserven på 19,6 mrd kroner så er 5,1 mrd kroner klargjorte boliglån i WEB-klienten (boliglån klargjort for overflytting til Sparebank 1 Boligkreditt AS). Likviditetsreserven uten WEB-klienten er således 14,5 mrd kroner. For SpareBank 1 SR-Bank er likviditetssituasjonen tilfredsstillende, og likviditetsreserven uten WEB-klienten indikerer en overlevelsessevne på 20 måneder ved utgangen av september uten tilgang på ekstern finansiering. Treasury har utstedt brutto 11,4 mrd kroner i obligasjoner hittil i 2012. Det er i samme periode blitt foretatt tilbakekjøp av lån tilsvarende ca 4,9 mrd kroner. I løpet av de neste 12 månedene skal gjeld tilsvarende 5,2 mrd kroner refinansieres.

Innskudd fra kunder er konsernets viktigste finansieringskilde. For konsernet som helhet har innskuddsmassen økt med 5,1 mrd kroner (8,0 prosent) hittil i år. I løpet av samme periode er konsernets utlån eksklusive Bolig- og Næringskreditt økt med 3,1 mrd kroner (3,1 prosent). Dette medfører at innskuddsdekningen har økt fra 63,2 prosent til 66,2 prosent. Innskuddsdekningen er således mål oppfyllede i forhold til konsernets likviditetsstrategiske føringer som spesifiserer et mål om å holde innskuddsdekningen på minimum 55 prosent.

Boliglån i SpareBank 1 Boligkreditt AS utgjorde 51,1 mrd kroner ved utgangen av 3. kvartal 2012 sammenlignet med 44,7 mrd kroner ved utgangen av 2011. Overført balanse utgjør ca 51 prosent av brutto boliglånsbalanse og ca 33 prosent av totale brutto utlån. Utlån i SpareBank 1 Næringskreditt AS utgjør ca 0,3 mrd kroner.

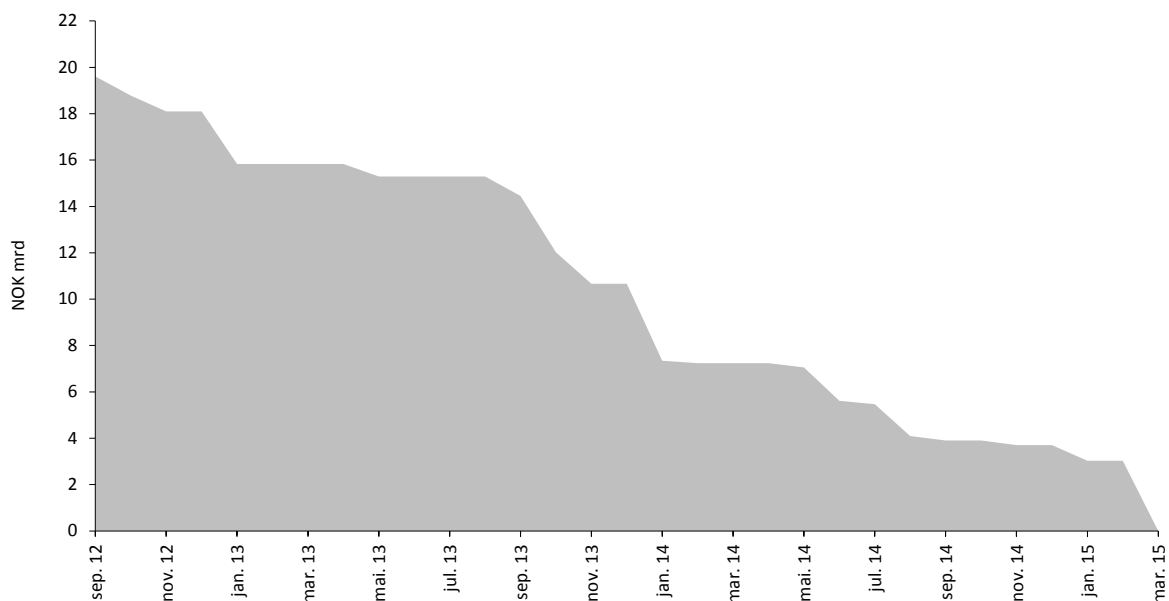
Figuren nedenfor illustrerer innlånsporteføljens forfallstruktur pr. 3. kvartal 2012.

Figur 30: Innlånsporteføljens forfallstruktur eksklusive F-lån pr 30.09.2012

Det blir månedlig utarbeidet en sensitivitetsanalyse, som måler konsernets overlevelsessevne ved stengte kapitalmarkeder. Hovedformålet med analysen er å måle hvorvidt likviditetsrisikoen er i henhold til målformuleringen for likviditetsstyring som spesifiserer at SpareBank 1 SR-Bank i en normalsituasjon skal kunne overleve i minimum 12 måneder uten ekstern tilgang til likviditet. Analysen baseres på ulike scenarioer. I basisscenarioet settes veksten i netto fundingbehov lik null, dvs. at forholdet mellom innskudd og utlån holdes konstant.

Figur 31: Sensitivitetsanalyse likviditetsrisiko basisscenarioet

Ettersom basisscenarioet forutsetter at tilgangen på eksternt likviditet faller bort kan nye utlån utelukkende finansieres ved avdrag fra og forfall i eksisterende låneporteføljer. I en slik situasjon sikrer konsernets likviditetsbuffer, som er 19,6 mrd kroner pr. 3. kvartal 2012, overlevelsessevne til og med mars 2015. Likviditetsbufferen består av kontanter, meget sikre rentepapirer og boliglån som er klar til å overføres til SpareBank 1 Boligkreditt AS.

1.7 Eierrisiko

Eierrisikoen varierer fra selskap til selskap avhengig av selskapets virksomhet med dertil iboende risiko og SpareBank 1 SR-Bank sin eierandel.

SpareBank 1 SR-Bank har ved utgangen av 3. kvartal 2012 i hovedsak eierrisiko gjennom eierandelen i SpareBank 1 Gruppen AS (19,5 prosent), Bank 1 Oslo Akershus AS (19,5 prosent), BN Bank ASA (23,5 prosent), og SpareBank 1 Næringskreditt AS (30,7 prosent).

SpareBank 1 Gruppen eies av SpareBank 1 SR-Bank (19,5 prosent), SpareBank 1 Nord-Norge (19,5 prosent), SpareBank 1 SMN (19,5 prosent), Sparebanken Hedmark (12 prosent), Samarbeidende Sparebanker AS (19,5 prosent), samt Landsorganisasjonen/fagforbund tilknyttet LO (10 prosent).

SpareBank 1 Gruppen AS eier 100 prosent av aksjene i ODIN Forvaltning AS, SpareBank 1 Livsforsikring AS, SpareBank 1 Skadeforsikring AS, SpareBank 1 Medlemskort AS og SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS, samt 75 prosent av aksjene i SpareBank 1 Markets AS. SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS eier SpareBank 1 Factoring AS (100 prosent), Actor Fordringsforvaltning AS (100 prosent) og Actor Portefølje AS (100 prosent). SpareBank 1 Gruppen AS er i tillegg deltaker i SpareBank 1 Utvikling DA.

SpareBank 1 Gruppen har også administrativt ansvar for samarbeidsprosessene i SpareBank 1-alliansen, der teknologi, merkevare, kompetanse, felles prosesser/ utnyttelse av beste praksis og

innkjøp står sentralt. Alliansen driver også utviklingsarbeid gjennom tre kompetansesentra innenfor Læring (Tromsø), Betaling (Trondheim) og Kreditt (Stavanger).

Av selskap eid av SpareBank 1 Gruppen vurderes eierskapet i SpareBank 1 Livsforsikring å innebære høyest eierrisiko. Dette skyldes primært selskapets investering av kundemidler i aksje- og obligasjonsmarkedet hvor avkastningen varierer over tid.

Bank 1 Oslo Akershus opererer under markedsnavnet SpareBank 1 Oslo Akershus. Bank 1 Oslo Akershus konsernet består av morbanken Bank 1 Oslo Akershus AS, samt datterselskapene EiendomsMegler 1 Oslo og Akershus AS, Invest 1 AS, Invest 3 AS, Invest 4 AS og Invest 5 AS.

Banken har hovedkontor i Oslo og har til sammen 18 lokalbanker. De viktigste kundegruppene for banken er personmarkedet, små og mellomstore bedrifter, samt organisasjonsmarkedet – primært fagbevegelsen.

Eierrisikoen til SpareBank 1 SR-Bank består i hovedsak av den underliggende kredittrisikoen i dette selskapet.

BN Bank ASA har hovedkontor i Trondheim og en avdeling for næringseiendom i Oslo. BN Bank ASA betjener kunder over hele landet via nettbank og telefon. BN Bank ASA er eid av SpareBank 1-bankene, og tilbyr et bredt spekter av banktjenester til bedrifter og privatpersoner. Banken har sin virksomhet innenfor tradisjonell bankdrift rettet mot boliglån i personmarkedet og næringseiendom. Eierrisikoen til SpareBank 1 SR-Bank består i hovedsak av den underliggende kredittrisikoen i dette selskapet.

I SpareBank 1 Næringskreditt AS sin portefølje inngår det kun utlån til næringseiendommer med uleiekontrakter i sentrale strøk. Utlånene kan maksimalt utgjøre 60 prosent av markedsverdi. Eierrisikoen til SpareBank 1 SR-Bank består i hovedsak av den underliggende kredittrisikoen i dette selskapet.

SpareBank 1 SR-Bank eier pr 3. kvartal 2012 34,4 prosent av SpareBank 1 Boligkreditt AS. Selskapets virksomhet er finansiering av lån til privatkunder med sikkerhet innenfor 75 prosent av verdigrunnlaget for fast eiendom. SpareBank 1 SR-Bank har ved utgangen av 3. kvartal 2012 overført 59,4 mrd kroner (EAD) til selskapet. Eierrisikoen tilsvarer i hovedsak andel av overført portefølje, og risikoen følges opp og rapporteres derfor som kredittrisiko.

1.8 Forretningsrisiko

Analyse av konsernets inntekts- og kostnadsstruktur i forhold til konjunktursvingninger viser at det er størst volatilitet i konsernets kursgevinster fra egenkapitalinvesteringer og obligasjoner, inntekter innenfor spareområdet og provisjonsinntekter fra eiendomsmegling. Svikt i inntektene kompenseres delvis ved hjelp av kostnadsreduksjoner.

Konsernet har over lenger tid utviklet et godt diversifisert inntektsgrunnlag, slik at en eventuell svikt innenfor enkelte produktgrupper eller kundesegmenter ikke skal få vesentlig konsekvenser over tid.

1.9 Omdømmerisiko

SpareBank 1 SR-Bank har gått til anskaffelse av et nytt medieovervåkingssystem som i betydelig større grad overvåker alle oppslag som på en eller annen måte omtaler SpareBank 1 SR-Bank. Overvåkingen omfatter alle typer medier, trykte og digitale tilhørende både offisielle mediehus samt ulike private bloggere og nettsteder.

Oppslagene er mange og varierer stort med hensyn til innhold. Flertallet av sakene, omtalt i medier tilhørende offisielle mediehus, er styrt proaktivt inn mot mediene fra banken. Svært få saker er av reaktiv karakter og kan betegnes som negative oppslag.

Overordnet vurderes de virkemidler som fortløpende benyttes, til å avdekke konsernets omdømme, som tilfredsstillende. Konsernets omdømme er fortsatt bra, noe som gjør at risikobildet er komfortabelt.

1.10 Strategisk risiko

Konsernet skal prioritere lønnsom og langsiktig verdiskaping, og balansere kort og lang sikt. Ambisjonen er å ha kontrollert vekst i hele markedsområdet, med særlig vekt på områder med høy befolkningstetthet. Veksten skal skje organisk og gjennom å utnytte strukturelle muligheter.

Den utrygge situasjonen i Europa gir usikkerhet rundt tilgang og pris på kapital for konsernet. Samtidig opplever finanssektoren økende regulatoriske krav fra myndighetene. Samlet sett gir dette føringer for konsernets planer framover.

Blant privat- og bedriftskunder er målet nettovekst i kunder og økt produktdekning. Konsernets kapitalmarkedstjenester og SIPP-området (Sparing, innskudd, plassering og pensjon) skal utgjøre en betydelig større del av konsernets samlede resultater. Driften i konsernet skal effektiviseres ytterligere gjennom forbedring av prosesser og systemer. Ambisjonen er at dette samlet sett bidrar til å opprettholde vår posisjon som Sør- og Vestlandets mest attraktive leverandør av finansielle tjenester, og samtidig være i den beste halvdel blant sammenlignbare finanskonsern lønnsomhetsmessig.

1.11 Compliance risiko (etterlevelse)

EUs målbeviste arbeid med å fullharmonisere regelverket innenfor EU/EØS-området medfører nye reguleringer som konsernet må tilpasse seg. Høye regulatoriske krav knyttet til konsernets virksomhet (konesjoner, corporate governance), medfører økt omfang og stiller store krav til oppfølging av etterlevelsen.

Konsekvenser av manglende etterlevelse kan være bøter, tap av konsesjon, opphør av samarbeid med korrespondentbanker og negativt omdømme.

Compliance funksjonen i SpareBank 1 SR-Bank skal se til at de lover, forskrifter, normer og anbefalinger som regulerer vår virksomhet og som er fastsatt av myndighetsorganer eller andre institusjoner eller foreninger, implementeres og etterleves.

Konsernets compliance policy skal ivareta at de lover, forskrifter, normer og anbefalinger som regulerer virksomheten og som er fastsatt av myndighetsorganer og lignende, implementeres og etterleves fortløpende.

Det skal årlig gjennomføres en risiko -identifikasjon og -vurdering av de compliance risikoer som SpareBank 1 SR-Bank er eksponert for.

De vesentligste oppfølgingsområdene har vært og er innenfor:

- Fortløpende kartlegging og implementering av nye regulatoriske krav
- Sikre god etterlevelse av verdipapirhandelloven (MiFID), mht forbruker- og investor beskyttelse
- Sikre god etterlevelse av hvitvaskingsregelverket
- Etterlevelse av nytt regelverk; "Forskrift til godtgjørelsesordninger i finanssektoren"
- Implementering og tilpasning av nye kapitalregler for banker mv., forskrift for beregning av ansvarlig kapital, grenser for store engasjementer og likviditetsstyring.

Det arbeides fortløpende med å vurdere beste tilpasning til nye reguleringer og nytt regelverk for både å ivareta etterlevelsen og effektiviteten i organisasjonen. Nye reguleringer og nytt regelverk som regulerer driften i konsernet skal fortløpende inkluderes i rutiner og retningslinjer.

2. PILAR 3: DETALJINFORMASJON REGULATORISK KAPITALDEKNING

Dette kapittelet oppdateres årlig, med unntak av tabellene 8-12, 27 og 33 som oppdateres kvartalsvis.

2.1 Konsolidering

Tabell 8: Konsolideringsgrunnlag (beløp i tusen kroner)

Datterselskap				
Pr 30.09.2012	Antall aksjer	Bokført verdi	Stemmerett	Konsoliderings metode
Selskaper som er fullt konsolidert				
SpareBank 1 SR-Finans AS	334.000	485.566	100 %	Oppkjøpsmetoden
EiendomsMegler 1 SR-Eiendom AS	150	97.205	100 %	Oppkjøpsmetoden
Westbroker Finans AS	100	0	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Investering AS	3.500	178.191	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Forvaltning AS	6.000	29.019	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Forretningsservice AS	1.000	125	100 %	Oppkjøpsmetoden
Kvinnherad Sparebank Eigedom	3.000	15.061	100 %	Oppkjøpsmetoden
Sum		805.167		
Pr 31.12.2011				
Selskaper som er fullt konsolidert				
SpareBank 1 SR-Finans AS	334.000	439.566	100 %	Oppkjøpsmetoden
EiendomsMegler 1 SR-Eiendom AS	150	56.885	100 %	Oppkjøpsmetoden
Westbroker Finans AS	100	0	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Investering AS	3.500	175.527	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Forvaltning AS	6.000	29.019	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Forretningsservice AS	1.000	125	100 %	Oppkjøpsmetoden
Kvinnherad Sparebank Eigedom	3.000	15.061	100 %	Oppkjøpsmetoden
Sum		716.183		

Konsolideringsmetode er lik for regnskapsformål og kapitaldekningsformål.

Tabell 9: Datterselskap som rapporterer etter standardmetode (beløp i mill kroner)

SR-Finans AS	30.09.2012	2011
Netto ansvarlig kapital	572	542
Minimumskrav ansvarlig kapital	428	392
Kapitaldekning %	10,71	11,06

Investeringer i tilknyttede selskaper

Investeringer i tilknyttede selskaper blir bokført etter egenkapitalmetoden i konsernet og etter oppkjøpsmetoden i morbanken. Investeringene blir behandlet likt for kapitaldekningsformål bortsett fra konsernets investeringer i SpareBank 1 Boligkreditt AS og i SpareBank 1 Næringskreditt AS. I konsernets kapitaldekning foretas en forholdsmessig konsolidering.

Investeringer i felleskontrollert virksomhet

Investeringer i felleskontrollert virksomhet blir bokført etter egenkapitalmetoden i konsernet. I konsernets kapitaldekning går den bokførte verdien av investeringene i SpareBank 1 Gruppen AS og Bank 1 Oslo Akershus AS til fradrag i ansvarlig kapital og i beregningsgrunnlaget. Når det gjelder investeringen i BN Bank ASA foretas en forholdsmessig konsolidering i konsernets kjernekapitaldekning. I SpareBank 1 SR-Bank blir investeringene bokført etter oppkjøpsmetoden. Den del av bokført verdi av investeringene i SpareBank 1 Gruppen AS og Bank 1 Oslo Akershus AS som overstiger 2 % av SpareBank 1 Gruppen sin og Bank 1 Oslo Akershus sin ansvarlige kapital går til fradrag i ansvarlig kapital og beregningsgrunnlaget.

Tabell 10: Investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet

Beløp i tusen kroner	Eierandel i	Kapitalkrav ¹⁾	Kapitaldekning	Eierandel i	Kapitalkrav ¹⁾	Kapitaldekning
	prosent		i prosent	prosent		i prosent
	30.09.2012	30.09.2012	30.09.2012	31.12.2011	31.12.2011	31.12.2011
SpareBank 1 Boligkreditt AS	34,4	1.919	10,33	34,4	1.553	9,83
SpareBank 1 Næringskreditt AS	30,7	254	12,62	30,7	212	13,67
BN Bank ASA	23,5	563	14,74	23,5	624	13,70

1) SpareBank 1 SR-Bank sin andel

SpareBank 1 Boligkreditt AS bruker IRB metoden i sin kapitaldekningsrapportering. De øvrige selskaper bruker standardmetoden i sin kapitaldekningsrapportering.

Tabell 11: Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner

Beløp i mill kroner	Bokført verdi	Bokført verdi
	30.09.2012	31.12.2011
SR-Pensjonskasse	35	35
Sandnes Sparebank	45	62
Øvrige finansinstitusjoner	23	45
Sum	103	142

SpareBank 1 SR-Bank legger vekt på at alle enheter i konsernet har tilfredsstillende kapitalisering til enhver tid. Konsernets styrende organer har ikke lagt beskrankninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom morbanken og datterselskaper og mellom datterselskaper ut over det som følger av regulatoriske og andre lovbestemte beskrankninger. Det er heller ingen vedtektsbestemmelser som setter slike beskrankninger.

Av samme grunn inngår ikke banken eller dets datterselskaper avtaler som setter beskrankning på styrets adgang til å overføre kapital som nevnt. Dette gjelder så vel innlånsavtaler, som avtaler med leverandører og kunder.

På bakgrunn av overnevnte er det heller ikke satt begrensninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom de ulike forretningsenhetene i morbanken. For øvrig vil overføring av kapital mellom selskapene reguleres av den ordinære rammelovgivningen for disse virksomhetene og for finanskonsernet.

I likhet med investering i datterselskapene har konsernet strategisk interesse i å understøtte virksomheten til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Gruppen AS. I den anledning er konsernet opptatt av at det ikke inngås avtaler eller treffes vedtak eller lignende som innebærer en beskrankning på eierbankenes mulighet til å overføre kapital til disse selskapene dersom dette skulle være nødvendig for å oppnå tilfredsstillende kapitaldekning/soliditet. Konsernet er ikke kjent med at det foreligger slike beskrankninger ut over hva som følger av rammelovgivningen og forskriften.

Konsernet antar at det ikke vil være praktisk å overføre kapital fra disse to selskapene til eierbankene ut over ordinær utbyttebetaling og legger dette til grunn for konsernets egen risikoprofil. Etter det konsernet kjenner til foreligger det ikke privatrettslige beskrankninger som begrenser utbyttebetalinger fra disse selskapene.

2.2 Ansvarlig kapital

Ansvarlig kapital, herunder kjernekapital og tilleggskapital samt aktuelle tillegg, fradrag og begrensninger pr. 30.09.2012

Tabell 12: Ansvarlig kapital

Konsern (beløp i mill kroner)	30.09.2012	2011
Aksjekapital	6.394	3.183
- Egne aksjer	-9	-3
Overkursfond	1.588	625
Utjevningfond	-	1.448
Avsatt utbytte	-	299
Grunnfondskapital	-	2.631
Kompensasjonsfond	-	55
Gavefond	-	293
Fond for urealiserte gevinster	43	43
Annen egenkapital	2.889	1.183
Sum balanseført egenkapital	10.905	9.757

Kjernekapital

Utsatt skatt, goodwill og andre immaterielle eiendeler	-65	-71
Fond for urealiserte gevinster tilgjengelig for salg	-2	-2
Fradrag for avsatt utbytte	-	-299
50 % fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-17	-21
50 % fradrag i forventet tap IRB fratrukket tapsavsetninger	-260	-255
50 % kapitaldekningsreserve	-700	-665
Delårsresultat	508	-
Fondsobligasjon ¹⁾	2.377	2.402
Sum kjernekapital	12.746	10.846

Tilleggskapital utover kjernekapital

Evigvarende ansvarlig kapital	-	-
Tidsbegrenset ansvarlig kapital	1.504	1.776
50 % fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-17	-21
50 % fradrag i forventet tap IRB fratrukket tapsavsetninger	-260	-255
50 % kapitaldekningsreserve	-700	-665
Sum tilleggskapital	527	835

Netto ansvarlig kapital	13.273	11.681
--------------------------------	---------------	--------

¹⁾ Betingelser fremgår av tabellen "Ansvarlig lånekapital og Fondsobligasjon"

Minimumskrav ansvarlig kapital	30.09.2012	2011
Kreditrisiko (se tabell 34)	7.116	6.561
Markedsrisiko (se tabell 40)	349	337
Operasjonell risiko (se tabell 41)	447	408
Kapitalkrav knyttet til overgangsordninger	944	861
Minimumskrav ansvarlig kapital	8.856	8.167

Kapitaldekning	11,99 %	11,44 %
Herav kjernekapital	11,51 %	10,62 %
Herav tilleggskapital	0,48 %	0,82 %

Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital får redusert egenkapitalverdien med 20 prosent hvert år de siste 5 årene før forfall. I den grad konsernet har ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner, går denne direkte til fradrag i konsernets egen ansvarlige kapital for den del som overstiger 2 prosent av mottakende finansinstitusjons ansvarlige kapital.

Har konsernet ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner som utgjør mindre enn 2 prosent av den enkelte finansinstitusjons ansvarlige kapital, kommer summen av slik kapital til fradrag i konsernets ansvarlige kapital for den del som overstiger 10 prosent av konsernets ansvarlige kapital. Dersom konsernet har fått pålegg om 100 prosent kapitaldekningsreserve på bestemte eiendeler skal et beløp tilsvarende eiendelens bokførte verdi trekkes fra i den ansvarlige kapitalen og i beregningsgrunnlaget. Beregningsgrunnlaget vektet i henhold til risiko.

Tabell 13: Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon (beløp i mill kroner)

Hovedstol	Betingelser	Forfall	Første forfalls- tidspunkt	2011	2010
Tidsbegrenset					
NOK 750	3 mnd Libor + margin	2021	2016	658	0
JPY 13 000	3 mnd Libor + margin	2012	2012	1.014	960
NOK 500	3 mnd Nibor + margin	2018	2013	469	499
NOK 450	3 mnd Nibor + margin	2017	2012	362	450
NOK 75	3 mnd Nibor + margin	2019	2014	84	86
Sum tidsbegrenset				2.587	1.995
Evigvarende					
USD 75	3 mnd Libor + margin			0	439
SEK 200	3 mnd Stibor + margin			0	179
NOK 170	3 mnd Nibor + margin			0	170
Sum evigvarende				0	788
Fondsobligasjon					
NOK 1 000	3 mnd Nibor + margin			992	0
USD 75	3 mnd Libor + margin			485	495
NOK 684	3 mnd Nibor + margin			719	686
NOK 116	3 mnd Nibor + margin			115	115
NOK 40	3 mnd Nibor + margin			40	40
Sum fondsobligasjon				2.351	1.336
Opptjente renter				37	25
Sum ansvarlig lånekapital				4.975	4.144

Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon i utenlandsk valuta inngår i konsernets totale valutaposisjon slik at det ikke er valutarisiko knyttet til lånene. Av totalt 4 975 mill kroner i ansvarlig lånekapital teller 2 273 mill kroner som kjernekapital og 1 564 mill kroner som tidsbegrenset ansvarlig kapital. Aktiverte kostnader ved låneopptak blir reflektert i beregning av amortisert kost. Fondsobligasjoner kan maksimum utgjøre 15 prosent av samlet kjernekapital for obligasjoner med fastsatt løpetid og 35 prosent for fondsobligasjoner uten fastsatt løpetid. Eventuelt overskytende teller som evigvarende ansvarlig kapital.

2.3 Kreditrisiko - generelt om kreditrisiko, mislighold og verdifall

2.3.1 Porteføljinformasjon basert på regulatoriske beregninger

Av de påfølgende tabeller fremgår oversikt over bankens engasjementer i relasjon til kreditrisiko.

Tabell 14: Samlet engasjementsbeløp, definert som brutto utlån til kunder + garantier + ubenyttet kreditt i konsernet, etter eventuell nedskrivning og uten hensyn til eventuell sikkerhetsstillelse og engasjementenes gjennomsnittlige størrelse i løpet av perioden, oppdelt i engasjementstyper (beløp i mill kroner)

2011	Engasjementsbeløp pr 31.12.11	Gjennomsnittlig engasjementsbeløp i 2011
Foretak	71 637	68 045
Massemarked	50 949	56 357
Brutto engasjement kunder	122 586	124 402
Individuelle nedskrivninger	-418	-410
Nedskrivning på grupper av utlån	-362	-360
Nedskrivning garantier	-2	-3
Netto engasjement kunder	121 804	123 630
Stater (Norges Bank)	3	513
Institusjoner	723	998
Sum engasjementsbeløp	122 530	125 141

2010	Engasjementsbeløp pr 31.12.10	Gjennomsnittlig engasjementsbeløp i 2010
Foretak	64 452	62 235
Massemarked	61 765	56 269
Brutto engasjement kunder	126 217	118 504
Individuelle nedskrivninger	-402	-366
Nedskrivning på grupper av utlån	-357	-339
Nedskrivning garantier	-3	-6
Netto engasjement kunder	125 455	117 795
Stater (Norges Bank)	1 023	782
Institusjoner	1 273	1 287
Sum engasjementsbeløp	127 751	119 864

Tabell 15: Engasjementsbeløp for hver engasjementstype fordelt på signifikante geografiske områder før fradrag for nedskrivninger (beløp i mill kroner)

2011	Rogaland	Agder-fylkene	Hordaland	Øvrige	Sum
Brutto utlån til kunder	71 256	8 872	12 660	8 580	101 368
Ubenyttet kreditt	8 146	942	1 359	1 028	11 475
Garantier	6 917	800	1 153	873	9 743
Sum brutto engasjement kunder	86 319	10 614	15 172	10 481	122 586

2010	Rogaland	Agder-fylkene	Hordaland	Øvrige	Sum
Brutto utlån til kunder	75 869	9 657	13 139	7 127	105 792
Ubenyttet kreditt	8 997	1 116	936	864	11 913
Garantier	5 733	572	1 134	1 073	8 512
Sum brutto engasjement kunder	90 599	11 345	15 209	9 064	126 217

Tabell 16: Engasjementsbeløp for hver engasjementstype fordelt på signifikante bransjer før fradrag for nedskrivninger (beløp i mill kroner)

2011	Utlån	Ubenyttet kreditt og garantier	Sum
Jordbruk/skogbruk	3 773	729	4 502
Fiske/fiskeoppdrett	416	199	615
Bergverksdrift/utvinning	2 728	81	2 809
Industri	1 686	1 224	2 910
Kraft og vannforsyning/bygg og anlegg	4 022	2 518	6 540
Varehandel, hotell og restaurantvirksomhet	2 487	1 086	3 573
Utenriks sjøfart, rørtransport, øvrig transport	6 553	4 481	11 034
Eiendomsdrift	23 749	3 111	26 860
Tjenesteytende virksomhet	6 827	2 376	9 203
Offentlig forvaltning og finansielle tjenester	1 068	2 523	3 591
Ufordelt (merverdi fastrente utlån)	466	-466	0
Sum foretak	53 775	17 862	71 637
Massemarked	47 593	3 356	50 949
Sum brutto engasjement kunder	101 368	21 218	122 586

2010			
Jordbruk/skogbruk	3 430	751	4 181
Fiske/fiskeoppdrett	365	31	396
Bergverksdrift/utvinning	2 236	906	3 142
Industri	2 591	1 829	4 420
Kraft og vannforsyning/bygg og anlegg	3 882	3 269	7 151
Varehandel, hotell og restaurantvirksomhet	2 504	1 211	3 715
Utenriks sjøfart, rørtransport, øvrig transport	6 127	2 435	8 562
Eiendomsdrift	22 105	2 823	24 928
Tjenesteytende virksomhet	5 011	1 879	6 890
Offentlig forvaltning og finansielle tjenester	726	383	1 109
Ufordelt (merverdi fastrente utlån)	323	-323	0
Sum foretak	49 300	15 194	64 494
Massemarked	56 492	5 231	61 723
Sum brutto engasjement kunder	105 792	20 425	126 217

Tabell 17: Engasjementsbeløp for hver engasjementstype fordelt etter gjenstående løpetid (beløp i mill kroner)

2011	På forespørsel	<1 år	1-5 år	over 5 år	Sum
Brutto utlån til kunder	33 216	3 871	15 161	49 120	101 368
Ubenyttet kreditt	12 256				12 256
Garantier		7 096	859	1 721	9 676
Sum brutto engasjement kunder	45 472	10 967	16 020	50 841	123 300
Stater (Norges Bank)	3	-	-	-	3
Institusjoner	723	-	-	-	723

2010				
Brutto utlån til kunder	37 334	4 243	12 016	52 199
Ubenyttet kreditt	12 955			
Garantier		290	1 564	6 658
Sum brutto engasjement kunder	50 289	4 533	13 580	58 857
Stater (Norges Bank)	1 023	-	-	-
Institusjoner	1 273	-	-	-

Tabell 18: Kreditt- og forringelsesrisiko oppdelt etter signifikante bransjer (beløp i mill kroner)

	Samlet engasjementsbeløp		Individuelle nedskrivninger	Resultatførte verdiendringer i løpet av perioden
	Tapsutsatte	Misligholdte		
2011				
Jordbruk/skogbruk	17	9	10	-1
Fiske/fiskeoppdrett	-	-	-	-1
Bergverksdrift/utvinning	11	-	8	-
Industri	70	6	31	4
Kraft og vannforsyning/bygg og anlegg	42	26	21	6
Varehandel, hotel og restaurantvirksomhet	26	6	19	4
Utenriks sjøfart, rørtransport, øvrig transport	105	38	50	15
Eiendomsdrift	224	123	128	30
Tjenesteytende virksomhet	64	30	57	31
Offentlig forvaltning og finansielle tjenester	-	-	-	-
Sum foretak	559	238	324	88
Overført fra nedskrivning på grupper av utlån				5
Massemarked	137	177	96	46
Sum	696	415	420	139
2010				
Jordbruk/skogbruk	5	16	9	5
Fiske/fiskeoppdrett	2	-	1	-
Bergverksdrift/utvinning	-	-	-	-
Industri	60	14	28	-8
Kraft og vannforsyning/bygg og anlegg	22	32	35	15
Varehandel, hotel og restaurantvirksomhet	45	15	29	13
Utenriks sjøfart, rørtransport, øvrig transport	96	24	57	4
Eiendomsdrift	313	180	119	144
Tjenesteytende virksomhet	102	12	63	31
Offentlig forvaltning og finansielle tjenester	-	-	-	-
Sum foretak	645	293	341	204
Overført fra nedskrivning på grupper av utlån				23
Massemarked	117	150	61	7
Sum	762	443	402	234

Tabell 19: Faktiske tap pr. misligholdsklasse i perioden (beløp i mill kroner)

	2011	2010
A (0,00-0,10 %)	0	0
B (0,10-0,25 %)	0	0
C (0,25-0,50 %)	0	0
D (0,50-0,75 %)	0	0
E (0,75-1,25 %)	0	0
F (1,25-2,50 %)	0	0
G (2,50-5,00 %)	0	0
H (5,00-10,00 %)	0	0
I (10,00 -)	0	0
J	0	0
K	139	234
Sum	139	234

Tabell 20: Separat angivelse av de samlede engasjementsbeløp med verdifall og misligholdte engasjementer fordelt på signifikante geografiske områder, herunder samlede verdiendringer og nedskrivninger (beløp i mill kroner)

2011	Samlet engasjementsbeløp		Individuelle nedskrivninger
	Tapsutsatte	Misligholdte	
Rogaland	342	170	229
Agder-fylkene	203	118	116
Hordaland	146	94	71
Øvrige	5	32	4
Sum	696	415	420

2010			
Rogaland	447	220	229
Agder-fylkene	208	55	99
Hordaland	95	164	70
Øvrige	12	4	4
Sum	762	443	402

Tabell 21: Avstemming av endringer i henholdsvis verdiendringer og nedskrivninger for engasjementer med verdifall

2011	Inngående balanse pr. 1.1.2011	Beløp ført mot nedskrivninger	Beløp som avsettes til eller tilbakeføres fra anslått tap	Utgående balanse pr. 31.12.2011
Individuelle nedskrivninger	402	174	190	418
Nedskrivninger på grupper av utlån	357		5	362
Spesifiserte tapsavsetninger garantier	3		-1	2
Sum	762	174	194	782

2010	Inngående balanse pr. 1.1.2010	Beløp ført mot nedskrivninger	Beløp som avsettes til eller tilbakeføres fra anslått tap	Utgående balanse pr. 31.12.2010
Individuelle nedskrivninger	329	258	331	402
Nedskrivninger på grupper av utlån	320		37	357
Spesifiserte tapsavsetninger garantier	8	0	-5	3
Sum	657	258	363	762

Tabell 22: Fordeling på risikoklasser der IRB-metoden benyttes

2011 Engasjementskategori	Misligholds- klasse	Samlet EAD	Samlet ubenyttet ramme	Gjennom- snittlig risikovekt	Gjennom- snittlig tap gitt mislighold	Gjennom- snittlig konverterings- faktor
Foretak	A	42	14	0,29	0,45	0,99
	B	795	334	0,42	0,45	0,89
	C	6 554	2 484	0,58	0,45	0,89
	D	9 767	2 710	0,67	0,45	0,92
	E	6 980	1 209	0,80	0,45	0,95
	F	13 381	2 649	0,96	0,45	0,94
	G	12 207	1 700	1,16	0,45	0,96
	H	1 134	223	1,52	0,45	0,94
	I	3 992	375	1,76	0,45	0,97
	J	58	15	0,00	0,45	0,92
	K	572	21	0,00	0,45	0,99
Sum Foretak		55 482	11 734			
Massemarked	A	10 067	2 869	0,02	0,10	1,00
	B	11 447	1 479	0,05	0,10	1,00
	C	29 999	2 659	0,07	0,11	1,00
	D	17 875	1 139	0,10	0,11	1,00
	E	22 923	1 143	0,14	0,11	1,00
	F	7 316	200	0,21	0,12	1,00
	G	1 086	26	0,32	0,12	1,00
	H	864	13	0,44	0,12	1,00
	I	889	14	0,62	0,13	1,00
	J	93	1	0,05	0,14	1,00
	K	198	0	0,19	0,31	1,00
Sum massemarked		102 757	9 543			

2010 Engasjementskategori	Misligholds- klasse	Samlet EAD	Samlet ubenyttet ramme	Gjennom- snittlig risikovekt	Gjennom- snittlig tap gitt mislighold	Gjennom- snittlig konverterings- faktor
Foretak	A	509	213	0,27	0,45	0,93
	B	2 500	970	0,50	0,45	0,89
	C	7 163	2 112	0,62	0,45	0,91
	D	6 165	1 561	0,71	0,45	0,92
	E	10 085	1 868	0,91	0,45	0,94
	F	9 520	1 397	1,03	0,45	0,95
	G	10 503	1 629	1,29	0,45	0,95
	H	1 940	181	1,59	0,45	0,97
	I	1 696	112	2,15	0,45	0,98
	J	51	6	0,00	0,45	0,96
	K	651	18	0,00	0,45	0,99
Sum Foretak		50 783	10 066			
Massemarked	A	11 879	3 164	0,02	0,10	1,00
	B	21 756	2 178	0,06	0,11	1,00
	C	24 590	1 854	0,09	0,11	1,00
	D	14 508	830	0,13	0,11	1,00
	E	11 919	481	0,17	0,12	1,00
	F	4 478	135	0,24	0,12	1,00
	G	905	30	0,36	0,13	1,00
	H	921	17	0,55	0,14	1,00
	I	684	12	0,78	0,15	1,00
	J	94	0	0,06	0,11	1,00
	K	179	0	0,41	0,30	1,00
Sum massemarked		91 912	8 703			

Et engasjement anses som misligholdt dersom et krav er forfalt med mer enn 90 dager og beløpet er over 1.000 kr, eller når banken har grunn til å anta det er sannsynlig at debitor ikke klarer å tilbakebetale i henhold til sine forpliktelser ovenfor banken. Tabellen nedenfor viser gjennomsnittlig

estimert og faktisk mislighold for porteføljen siste år og for perioden 2006-2011. Misligholdsprosenten defineres som totalt antall kunder som er, eller som har vært i mislighold innenfor en 12 måneders periode, sett i forhold til totalt antall kunder i porteføljen. Dette betyr at en misligholdt kunde med et lite låneengasjement vektet like mye som en misligholdt kunde med et stort låneengasjement.

Tabell 23: IRB Misligholdsnivå

Portefølje	Estimert mislighold 2010 - 2011	Faktisk mislighold 2010 - 2011	Estimert mislighold 2006 - 2011	Faktisk mislighold 2006 - 2011
Massemarked med pant i fast eiendom	0,93 %	0,29 %	0,91 %	0,34 %
Øvrig massemarked	3,69 %	1,91 %	3,39 %	2,26 %
Foretak	3,74 %	2,40 %	2,98 %	2,24 %

Tabell 24 viser estimert og faktisk tapsgrad for misligholdte lån i SpareBank 1 SR-Bank. Forskrift om Kapitalkrav forutsetter at estimert tapsgrad skal representere økonomiske nedgangstider (downturn). Estimert tapsgrad for massemarked er estimert for alle misligholdte kunder en måned før mislighold da dette er det siste estimatet på tapsgrad før kunden gikk i mislighold. Estimert tapsgrad på 45 prosent for foretak er myndighetsfastsatt i Forskrift om kapitalkrav. Perioden for tapsdata dekker perioden 2003 – 2011⁸. Estimert tapsgrad er noe høyere enn faktisk tapsgrad da dette er et downturn-estimat, mens faktisk tapsgrad representerer realisasjoner utført i noe ulike konjunkturer.

Tabell 24: Tapsgrad for misligholdte lån

Portefølje	Estimert tapsgrad	Faktisk tapsgrad
Massemarked med sikkerhet i fast eiendom	10,00 %	3,40 %
Øvrig massemarked	15,50 %	10,70 %
Foretak	45,00 %	28,00 %

Tabell 25: Samlet engasjementsbeløp og andelen som er sikret med pant, fordelt på engasjementskategorier (IRB)

Engasjementskategori	2011	2010	2011	2010
	Engasjementsbeløp	Engasjementsbeløp	Herav sikret med pant i fast eiendom ¹⁾	Herav sikret med pant i fast eiendom ¹⁾
Massemarked				
Engasjementer med pant i fast eiendom	95.239	84.950	94 %	96 %
Massemarked SMB	4.959	4.423	87 %	88 %
Øvrige massemarkedsengasjementer	2.579	2.563	3 %	2 % ²⁾
Sum	102.777	91.936		

- 1) Andel totalt engasjement med slik sikkerhetsstillelse i forhold til totalt engasjement for gjeldende engasjementskategori.
- 2) Et engasjement på en massemarkedskunde der realisasjonsverdi av boligen vurderes lavere enn 30 % av kundens engasjement kategoriseres ikke som engasjement med fast eiendom, men som øvrig massemarked.

SpareBank 1 SR-Bank har ingen sikkerhetsstillelser som medfører redusert engasjementsbeløp. For foretak hensyntas ikke sikkerhetsstillelse i LGD beregningen. Her benyttes myndighetsfastsatte LGD-faktorer. Av den grunn fremgår ingen opplisting av slike engasjement i ovenstående tabell.

⁸ For foretak er perioden 2000-2010.

Tabell 26: De faktiske verdiendringene for den enkelte engasjementskategori og utvikling fra tidligere perioder (IRB)

Beløp i mill kroner	Verdi	Verdi-	Verdi	Verdi-	Verdi	Verdi-	Verdi
	31.12.2011	endring 2011 (%)	31.12.2010	endring 2010 (%)	31.12.2009	endring 2009 (%)	31.12.2008
Massemarkedsengasjementer	102 777	11,8 %	91 936	13,8 %	80 793	33,8 %	60 392
-herav massemarked SMB	4 959	12,0 %	4 423	9,0 %	4 057	11,4%	3 641
-herav massemarked personer eiendom	95 239	12,1 %	84 950	14,9 %	73 956	33,6 %	55 342
-herav massemarked personer øvrig	2 579	0,6 %	2 563	-7,8 %	2 780	97,3 %	1 409
Foretak	30 151	7,6 %	28 018	18,4 %	23 665	17,1 %	20 216
Spesialisert långivning	29 215	9,1 %	26 784	1,0 %	26 515	-19,1 %	32 765
Sum	162 143	10,5 %	146 738	12,0 %	130 973	15,5 %	113 373

2.3.2 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Tabell 27: Minimumskravet til ansvarlig kapital for kredittrisiko fordelt på engasjementskategorier og underkategorier (beløp i mill kroner)

		Engasjement	Engasjement	Minimumskrav til	Minimumskrav til
		30.09.2012	EAD 30.09.2012	ansvarlig kapital Konsolidert 30.09.2012	ansvarlig kapital Konsolidert 31.12.2011
Foretak	Spesialiserte foretak	31.662	29.962	2.234	2.060
	Øvrige foretak	31.451	28.852	2.328	2.104
Massemarked	Massemarked SMB	5.268	5.260	39	37
	Massemarked personer	106.765	106.755	793	758
	Massemarked øvrig	2.185	2.180	62	78
Minimumskrav kredittrisiko IRB		177.331	173.009	5.456	5.037
Stater		42		4	4
Institusjoner		6.077		101	69
Foretak		1.909		131	113
Massemarked		1.045		29	19
Konsoliderte selskaper		23.099		1.190	1.193
Øvrige eiendeler		3.942		315	230
Minimumskrav standardmetoden		36.113		1.770	1.628
Immaterielle eiendeler				5	6
Fradrag				-115	-110
Samlet minimumskrav til ansvarlig kapital knyttet til kredittrisiko				7.116	6.561

2.4 Markedsrisiko

2.4.1 Porteføljinformasjon - langsiktige plasseringer

Tabell 28: Investeringer (egenkapitalposisjoner utenfor handelsportefølje) fordelt etter formål (beløp i mill kroner)

	Investeringer	31.12.2011	31.12.2010
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat	Progressus	16	13
	Hitec Vision Private Equity IV LP	31	28
	HitecVision Asset Solution	10	5
	OptiMarin	20	14
	Øvrige finansielle investeringer	62	60
Sum finansielle investeringer til virkelig verdi over resultatet		139	120
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat	Nordito Property	12	12
	Nets Holding	263	264
Sum strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat		275	276
Strategiske investeringer til tilgjengelig for salg	Øvrige strategiske investeringer	4	4
Sum		418	400

Aksjer og andeler klassifiseres som enten til virkelig verdi over resultatet eller tilgjengelig for salg. Endring i virkelig verdi fra inngående balanse resultatføres som inntekt fra finansielle investeringer.

Tabell 29: Oversikt over bokført verdi og virkelig verdi, gevinster og tap (beløp i mill kroner)

	Bokført verdi	Virkelig verdi	Samlede realiserte gevinster eller tap i 2011	Urealiserte gevinster eller tap i 2011	Beløp medregnet i kjernekapital eller tilleggskapital
2011					
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat	139	139	9	14	0
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat	275	275	0	0	0
Strategiske investeringer tilgjengelig for salg	4	4	0	0	1
Sum	418	418	9	14	1
2010					
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat	120	120	1	0	0
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat	276	276	199	-73	0
Strategiske investeringer tilgjengelig for salg	4	4	0	0	1
Sum	400	400	200	-73	1

Tabell 30: Oversikt over type og verdi av børsnoterte aksjer, unoterte aksjer i diversifiserte porteføljer og andre engasjementer

Beløp i mill kroner	Verdi 2011	Verdi 2010
Unotert	412	391
Omsatt på børs	2	5
Øvrige	4	4
Sum	418	400

Tabell 31: Oversikt over motpartsrisiko for derivater mv. utenfor handelsporteføljen

Beløp i mill kroner	Nominell verdi	Kreditt ekvivalent	Vektet beløp	Minimumskrav til ansvarlig kapital 2011¹⁾	Minimumskrav til ansvarlig kapital 2010¹⁾
Rente og valutainstrumenter i handelsportefølje	81 090	1 276	784	63	61
Rente og valutainstrumenter i sikring	82 597	3 508	642	51	27
Kredittderivater	0	0	0	0	0
Sum finansielle derivater	163 687	4 784	1.426	114	88

1) Minimumskravet til ansvarlig kapital beregnes i sin helhet etter standardmetoden

Tabell 32: Sensitivitet på netto rentekost før skatt (renteendring på ett prosentpoeng) ved utgangen av 2011 og 2010 (beløp i mill kroner)

Sensitivitet på netto rentekost	31.12.2011	31.12.2010
Valuta		
NOK	-2	17
EUR	1	3
USD	-13	1
CHF	-2	0
Øvrige	-1	1

Renterisiko oppstår ved at konsernet kan ha ulik rentebindingstid på sine eiendeler og forpliktelser. Handelsaktivitetene knyttet til omsetning av renteinstrumenter skal til enhver tid skje innenfor vedtatte rammer og fullmakter. Konsernets rammer definerer kvantitative mål for maksimalt potensielt tap. Den kommersielle risikoen kvantifiseres og overvåkes kontinuerlig.

Konsernets overordnede rammer for renterisiko definerer maksimalt tap ved renteendring på ett prosentpoeng. Maksimalt tap skal samlet ikke overstige 30 mill kroner på kronebalansen, og innenfor hvert løpetidsbånd (0-3 mnd, 3-6 mnd, 6-12 mnd, 1-2 år osv) skal maksimalt tap ikke overstige 15 mill kroner. Maksimalt nettotap knyttet til renterisiko på valutabalansen er 8 mill kroner før skatt. Ingen enkeltvaluta kan ha høyere renterisiko enn 5 mill kroner.

2.4.2 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Tabell 33: Minimumskrav til ansvarlig kapital for markedsrisiko, herunder posisjons-, mottaks-, parts-, valuta- og varerisiko (beløp i mill kroner)

	Konsolidert 30.09.2012	Konsolidert 2011
Posisjonsrisiko	225	223
- Herav egenkapitalinstrumenter	32	47
- Herav sertifikater og obligasjoner til virkelig verdi	126	94
- Herav sertifikater og obligasjoner til amortisert kost	67	82
Motpartsrisiko (derivater i handelsporteføljen)	124	114
- Herav derivater i handelsportefølje	60	63
- Herav derivater utenfor handelsportefølje	64	51
Valutarisiko	0	0
Sum	349	337

2.5 Operasjonell risiko

Tabell 34: Minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko etter sjablongmetoden

30.06.2012	Konsolidert	Eiendoms- megler 1	SR-Finans	SR-Forvaltning
Banktjenester for massemarkeds kunder	241	44	0	6
Banktjenester for bedriftskunder	182	0	27	0
Betaling og oppgjørstjenester	24	0	0	0
Totalt	447	44	27	6
31.12.2011				
Banktjenester for massemarkeds kunder	228	36	0	7
Banktjenester for bedriftskunder	171	0	26	0
Betaling og oppgjørstjenester	9	0	0	0
Totalt	408	36	26	7

Minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko er beregnet i prosent av snitt inntekt for hvert forretningsområde de 3 siste årene. Banktjenester for massemarkedet 12 prosent, banktjenester for bedriftsmarkedet 15 prosent og for øvrige tjenester 18 prosent.